

หนังสือแนะนำสื่อการสอนศีลธรรม

จัดทำโดย

สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้เกิดมรรคผลในทางปฏิบัติกับผู้เรียนอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนการสอนศีลธรรม จึงนับเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านจิตใจได้อย่างสมดุลไปพร้อมกับด้านสติปัญญา แต่ที่ผ่านมากการสอนวิชาศีลธรรมมักเป็นเรื่องยากสำหรับครูผู้สอน เนื่องจากเนื้อหาวิชาที่อิงกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ยากต่อความเข้าใจ ครูจึงต้องอาศัยนวัตกรรมและสื่อการสอนศีลธรรมที่หลากหลายเป็นเครื่องช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายในระยะเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสำรวจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมของครูในเบื้องต้น พบว่า สื่อการสอนศีลธรรมในปัจจุบันซึ่งผู้จัดทำได้สังสมประสบการณ์การสอน การผลิต และการทดลองใช้จนประสบความสำเร็จแต่กลับขาดช่องทางการเผยแพร่ให้แก่เพื่อนครูและผู้สนใจศึกษาได้ใช้ประโยชน์ อีกทั้ง

การเผยแพร่นวัตกรรมและสื่อการสอนศีลธรรมในปัจจุบันที่
กระจัดกระจาย สารธรรมและการปฏิบัติที่บิดเบือน ซึ่งครู ผู้เรียน
และประชาชนทั่วไปต้องพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนนำมา
ใช้สอนหรือถือปฏิบัติ

ดังนั้น เพื่อเป็นทางเลือกให้ครูผู้สอนและเป็นสื่อกลางใน
การเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
จึงได้สำรวจและเรียบเรียงนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและ
สื่อการสอนศีลธรรมของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอน
ศีลธรรมของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์
วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมจากช่องทางการเผยแพร่
สื่อ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือแนะนำสื่อการสอน
ศีลธรรมชุดนี้จะเป็นสื่อกลางช่วยเผยแพร่และประสานประโยชน์
ระหว่างผู้ใช้และผู้ผลิตสื่อ และเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้กับครูผู้สอน
และผู้เกี่ยวข้องเพื่อสามารถเลือกสรรใช้ประโยชน์สื่อดังกล่าวได้อย่าง
สะดวกรวดเร็ว ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัด
การเรียนการสอนศีลธรรมของประเทศต่อไป

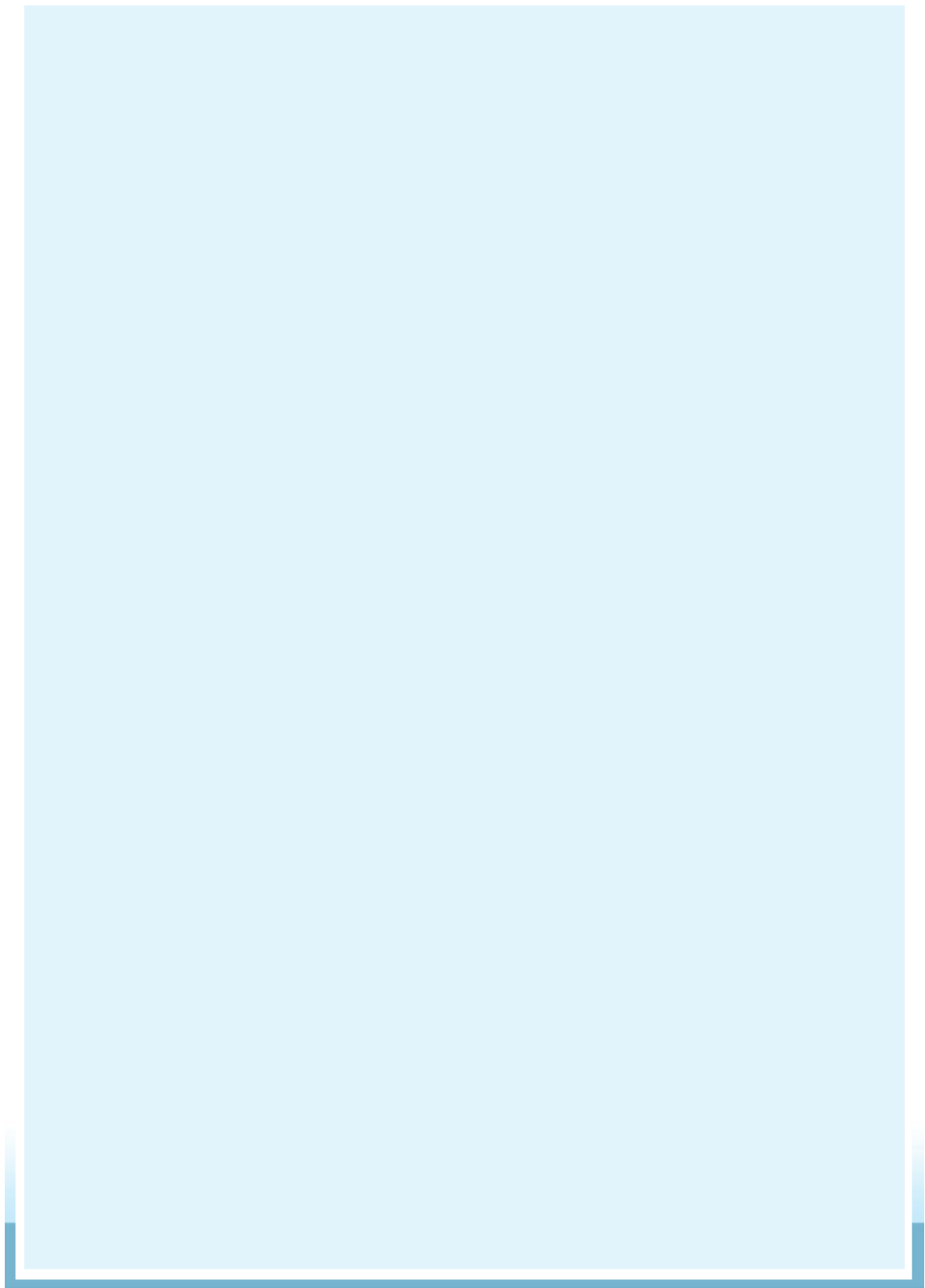
(ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของโครงการ	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของ “สื่อ”	7
บทที่ 3 ผลการสำรวจสื่อการสอนศิลปะธรรม	21
ประเภทสื่อคอมพิวเตอร์	22
ประเภทสื่อวัสดุ (สิ่งพิมพ์)	42
ประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์	44
ประเภทสื่ออุปกรณ์ (ของจริง)	52
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	66

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

สืบเนื่องจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ในปี พ.ศ. 2553 และต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมของโครงการเป็นการสำรวจและเรียบเรียงนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอนศีลธรรมของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมจากช่องทางการเผยแพร่สื่อ การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น เนื่องจากพบว่ายังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่รวบรวมสื่อการสอนศีลธรรมไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ กอปรกับผลจากการสัมมนา เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน และวันที่ 2 ธันวาคม 2552 ณ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงและประยุกต์วิธีการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอนศีลธรรมให้

เหมาะสมกับอายุของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น และควรมีการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น นิทานชาดกที่กำหนดสาระเป็นตอนๆ เนื้อหาง่ายต่อการเข้าใจ และมีความกระชับ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอน ศิลธรรมเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เกิดมรรคผลในทางปฏิบัติกับผู้เรียนอย่างแท้จริง

ปัจจุบันจะพบว่าการใช้สื่อการเรียนการสอนศิลปธรรมมีอยู่กระจัดกระจาย และหลากหลายประเภท ทั้งสื่อวัสดุ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ มัลติมีเดีย สื่อออนไลน์ ฯลฯ โดยผู้ผลิตมีตั้งแต่หน่วยงานกลาง ครูผู้สอนเอง วัด บริษัทเอกชน เป็นต้น แต่การใช้สื่อบางประเภทอยู่ในวงจำกัด ไม่ได้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ทั้งที่เป็นที่ต้องการของครูผู้สอนและโรงเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากในการผลิตสื่อบางครั้งต้องใช้ต้นทุนสูง ประกอบกับต้องจัดทำเนื้อหาสาระ และผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองอย่างถูกต้องก่อนนำเสนอ และยังมีหน่วยงานได้รับผิดชอบรวบรวมสื่อการเรียนการสอนศิลปธรรมไว้อย่างเป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ ผู้ใดต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนศิลปธรรมก็ต้องผลิตเองหรืออาจสืบค้น แสวงหาจากแหล่งที่มีอยู่เดิม แต่หากสามารถดำเนินการรวบรวมเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลด้านสื่อการเรียนการสอนศิลปธรรมได้ ก็จะเกิดประโยชน์กับผู้ให้บริการเป็นอย่างยิ่ง ทำให้สามารถประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดหาได้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาชาติ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสำรวจและรวบรวมสื่อการเรียน

การสอนศีลธรรมจากแหล่งต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นหนังสือแนะนำสื่อ
การสอนศีลธรรม สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้กับครูผู้สอนและ
ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถเลือกสรรใช้ประโยชน์สื่อดังกล่าวในการจัด
การเรียนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาโดยไม่ต้องลงมือผลิตเอง
ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
ศีลธรรมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. สืบค้นและรวบรวมนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน
และสื่อการสอนศีลธรรมของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและ
สื่อการสอนของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อต่างๆ ได้แก่
สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมจาก
ช่องทางการเผยแพร่สื่อ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เรียบเรียงและจัดทำเป็นหนังสือแนะนำสื่อการสอน
ศีลธรรมในสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการสืบค้นและ
รวบรวมสื่อการสอนศีลธรรมที่ได้ดำเนินการผลิตและเผยแพร่แล้ว
จากแหล่งต่างๆ ทั้งในส่วนของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อ
การสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากช่องทาง
สื่อสารมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์
ที่เผยแพร่ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2553-มิถุนายน 2554 รวมถึงการ

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนศีลธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “สื่อการสอน” ไว้ ดังนี้

สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่จะช่วยนำและถ่ายทอด ข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ การเรียนที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สื่อดังกล่าวอาจนำเสนอแก่ผู้เรียน ในลักษณะการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผ่านช่องทางสื่อต่างๆ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สไลด์ แผ่นใส เอกสาร ตำรา สารเคมี สิ่งพิมพ์ต่างๆ และคู่มือการปฏิบัติ
2. สื่อประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ ของจริง หุ่นจำลอง เครื่องเล่นเทปเสียง เครื่องเล่นวีดิทัศน์ เครื่องฉายแผ่นใส อุปกรณ์เครื่องมือในห้องปฏิบัติการ
3. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การจัดนิทรรศการและ สถานการณ์จำลอง
4. สื่อประเภทคอมพิวเตอร์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer presentation) การใช้

Intranet และ Internet เพื่อการสื่อสาร (Electronic mail : e-mail) และการใช้ WWW (World Wide Web)

5. สื่อสารมวลชน ได้แก่ วิทยุและโทรทัศน์

สื่อการสอนศีลธรรม ในการศึกษาที่กำหนดให้สื่อการสอนศีลธรรม หมายถึง สื่อการสอนศีลธรรมในพระพุทธศาสนา

การให้บริการสื่อการศึกษา หมายถึง การให้บริการของหน่วยบริการสื่อการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อ การแนะนำวิธีใช้ การให้บริการเครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสื่อการศึกษาทุกประเภทแก่ผู้เรียนและผู้สอน

การจัดระบบการสำรวจข้อมูล การสำรวจข้อมูลจะจัดระบบการสำรวจและนำเสนอรายละเอียดประกอบด้วย ประเภทของสื่อ จำแนกเป็นชนิด รายละเอียดโดยสังเขป แหล่งผลิตและการให้บริการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ครูผู้สอนวิชาศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถใช้หนังสือแนะนำสื่อการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเป็นช่องทางหนึ่งสำหรับการเลือกสรรสื่อเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนได้ตามวัตถุประสงค์หรือตามจุดมุ่งหมาย เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่ต้องการถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดหาสื่อการสอนด้วยตนเองได้

๕๐

พณฺสีกนฺตฺย เภสีนฺตฺย เภสีนฺตฺย
 เภสีนฺตฺย เภสีนฺตฺย เภสีนฺตฺย
 ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐
 ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐ ๕๐

ภควธฺสี ๕...
 ๕๕ ๕๕๕... ๕๕๕๕๕

๕๕๕๕๕ ๕๕

ฟังธรรม.COM สนับสนุนโดยกรมวัฒนธรรม และสภากงคิ

◊ สารบัญหลัก ◊

- หน้าที่แรก
- เสียงธรรม (จากศุภนาถาจารย์)
- หมวดเสียงธรรม : เสียงอ่าน
- คลิปวีดีโอ
- นิยาย
- บทความธรรมะ
- คำกล่าว บทสวดมนต์
- เสียงสวดมนต์
- กุญแจธรรม
- สถานที่ปฏิบัติธรรม
- แหล่งแจกหนังสือธรรมะ
- รวมแหล่งทำบุญ - บุญดี
- รวมเว็บธรรมะดี ๆ

◊ นิทาน พื้นบ้าน - นิทานชาดก ◊

Navigator : นิทาน พื้นบ้าน | นิทานอีสป | นิยาย | คลิปวีดีโอ | ศึกษา

- ไข่มุกทองคำคือสิ่งที่มีค่าธรรมทานเท่านั้น ห้ามจำหน่าย
- สงวนลิขสิทธิ์โดยโครงการผลิตบทธรรม "ธรรมนิเวศ" เล็กน้อย (สงวนลิขสิทธิ์) และ ...
- การดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาตจะถือว่าผิดกฎหมาย หากจะดัดแปลง กรุณาติดต่อขอขานก่อนที่โครงการธรรมะ
- เนื้อหาในโครงการธรรมะนี้สงวนลิขสิทธิ์ไว้ใช้กับเครื่องเล่น mp3 เท่านั้น **คลิกที่นี่**
- เนื้อหาในเว็บไซต์นี้สงวนลิขสิทธิ์ไว้ใช้กับเครื่องเล่น mp3 เท่านั้น : **FlashGet** หรือ **DAP**

บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของ “สื่อ”

ความหมายของสื่อการสอน

“สื่อ” นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทั้งยังช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจและเกิดความเข้าใจ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกทางหนึ่งด้วย ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548 : 416-417) ได้ให้ความหมาย “สื่อการสอน” (Media Instruction) ไว้ว่า เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจระหว่างสารที่ผู้สอนส่งไปยังผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ สื่อการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญประดุจเสาหลักของการสอน เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ อำนาจ ชูสุวรรณ (2551) ที่ได้ให้ความหมายสื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยสื่อ

การเรียนก็นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนผู้สอนได้แสดงบทบาทและเกิดความเข้าใจในวิชาที่เรียนที่สอนกันได้มากขึ้น

เบรื่อง กุมุท (2525) ได้ให้ความหมาย “สื่อการสอน” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า วัสดุอุปกรณ์และวิธีการประกอบการสอนเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

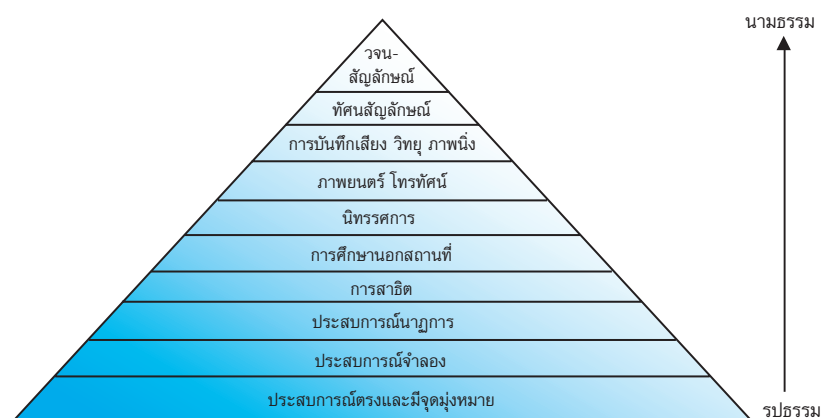
ประเภทของสื่อการสอน

สื่อการสอนมีได้หลากหลายรูปแบบและมีใช้เป็นเพียงวัสดุอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้เทคโนโลยีประดิษฐ์ขึ้นมาเท่านั้น แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในโลกสามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งมีชีวิตทั้งคน สัตว์ พืชพันธุ์ไม้ต่างๆ หรือสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ เช่น อาคาร สถานที่ วัด พิพิธภัณฑน์ ชุมชน ตลาด ฯลฯ หรือแม้แต่เทคนิควิธีการ เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ การสาธิต ฯลฯ ... (กิดานันท์ มลิทอง, 2548 : 101) ดังนั้น จึงมีผู้จำแนกสื่อการสอนไว้หลายประเภท ทั้งตามลักษณะ วัสดุ และวิธีการใช้งาน เป็นต้น

❖ สื่อการสอนตามลักษณะประสบการณ์

เอ็ดการ์ เดล (1969) แบ่งประเภทของสื่อการสอนไว้ตามระดับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งแบ่งเป็น 10 ประเภท โดยพิจารณาจากลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากสื่อการสอนประเภทนั้น โดยยึดเอาความเป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นหลักในการแบ่งประเภท เรียกว่า “กรวยแห่งประสบการณ์” (Cone of Experiences) โดยเรียงลำดับจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดไปหามนามธรรม ซึ่งมีทั้งหมด 10 ชั้น ดังแผนภาพ

แหล่งที่มา : Dale, Edgar. (1969 : 107). Audio - Visual Materials of Instruction. Chicago : University of Chicago Press.

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรงและมีจุดมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรากฐานของประสบการณ์ทั้งปวง เพราะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้เห็น ได้ยินเสียง ได้สัมผัสด้วยตนเอง เช่น การเรียนจากของจริง (Real object) ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience) จากข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น ของจริงมีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป มีความซับซ้อน มีอันตราย จึงใช้ประสบการณ์จำลองแทน เช่น การใช้หุ่นจำลอง (Model) ของตัวอย่าง (Specimen) เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทนประสบการณ์จริงที่เป็นอดีตไปแล้ว หรือเป็นนามธรรมที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจและไม่สามารถใช้ประสบการณ์จำลองได้ เช่น การละเล่นพื้นเมือง ประเพณีต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การสาธิต (Demonstration) คือ การอธิบายข้อเท็จจริง ความจริง และกระบวนการที่สำคัญด้วยการแสดงให้เห็นเป็นลำดับขั้น การสาธิตอาจทำได้โดยครูเป็นผู้สาธิต นอกจากนี้ อาจใช้ภาพยนตร์ สไลด์และฟิล์มสตริป แสดงการสาธิตในเนื้อหาที่ต้องการสาธิตได้

ขั้นที่ 5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) การพานักเรียนไปศึกษายังแหล่งความรู้นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้หลายๆ ด้าน ได้แก่ การศึกษาความรู้จากสถานที่สำคัญ เช่น โบราณสถาน โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ขั้นที่ 6 นิทรรศการ (Exhibition) คือ การจัดแสดงสิ่งต่างๆ รวมทั้งมีการสาธิตและการฉายภาพยนตร์ประกอบเพื่อให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนหลายด้าน ได้แก่ การจัดป้ายนิทรรศการ การจัดแสดงผลงานนักเรียน

ขั้นที่ 7 ภาพยนตร์และโทรทัศน์ (Motion Picture and Television) ผู้เรียนได้เรียนด้วยการเห็นและได้ยินเสียงเหตุการณ์ และเรื่องราวต่างๆ ได้มองเห็นภาพในลักษณะการเคลื่อนไหวเหมือนจริงไปพร้อมๆ กัน

ขั้นที่ 8 การบันทึกเสียง วิทยุ และภาพนิ่ง (Recording, Radio and Picture) ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง วิทยุ ซึ่งต้องอาศัยเรื่องการขยายเสียง ส่วนภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพทั้งชนิดโปร่งแสงที่ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead projector) สไลด์ (Slide) ภาพนิ่งจากคอมพิวเตอร์และภาพบันทึกเสียงที่ใช้กับเครื่องฉายภาพทึบแสง (Overhead projector)

ขั้นที่ 9 ทศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ในการเลือกนำไปใช้ สื่อที่จัดอยู่ในประเภทนี้ คือ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน แผนที่ และสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 10 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นประสบการณ์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นนามธรรมที่สุด ไม่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างวจนสัญลักษณ์กับของจริง ได้แก่ การใช้ตัวหนังสือแทนคำพูด

❖ สื่อการสอนตามลักษณะที่ใช้สื่อความหมายทางเสียงและภาพ

โรเบิร์ต อี. เดอ คีฟเฟอร์ (Robert E. de Kieffer) (1965) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะที่ใช้สื่อความหมายทางเสียงและภาพรวมเรียกว่า “สื่อโสตทัศน” (audiovisual materials) ในปัจจุบันมีสื่อโสตทัศนเพิ่มขึ้นมาจากที่เดอ คีฟเฟอร์ได้กล่าวไว้ รวม 3 ประเภท ในที่นี้จึงขอยกตัวอย่างสื่อใหม่รวมไปในแต่ละประเภทดังนี้

1. สื่อไม่ใช้เครื่องฉาย (nonprojected materials) เป็นสื่อที่ใช้การทางทัศนศาสตร์โดยไม่ต้องใช้เครื่องฉายร่วมด้วย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สื่อภาพ (illustrative materials) เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหา เช่น ภาพกราฟิก กราฟ แผนที่ ของจริง ของจำลอง กระดานสาธิต (demonstration boards) ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา เช่น กระดานชอล์ก กระดานนิเทศ กระดานแม่เหล็ก กระดานผ้าสำลี และกิจกรรม (activities)

2. สื่อเครื่องฉาย (projected and equipment) เป็นวัสดุและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารด้วยภาพหรือทั้งภาพทั้งเสียง อุปกรณ์มีทั้งแบบฉายตรงและฉายอ้อมเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุแต่ละประเภทที่ใช้เฉพาะอุปกรณ์นั้นเพื่อให้เป็นภาพปรากฏขึ้นบนจอ เช่น เครื่องฉายข้ามศีรษะใช้กับแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ใช้กับแผ่นฟิล์มสไลด์ หรือให้ทั้งภาพและเสียง เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ฟิล์ม เครื่องเล่นดีวีดีใช้กับวีซีดีและดีวีดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจรวมเครื่องถ่ายทอดสัญญาณ คือ เครื่องแอลซีดีที่ใช้ถ่ายทอดสัญญาณจากคอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นวีซีดีเข้าไปในเครื่องด้วย เพื่อนำสัญญาณภาพจากอุปกรณ์เหล่านั้นขึ้นจอภาพ

3. สื่อเสียง (audio materials and equipment) เป็นวัสดุและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารด้วยเสียง อุปกรณ์เครื่องเสียงจะใช้ถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุแต่ละประเภทที่ใช้เฉพาะกับอุปกรณ์นั้นเพื่อเป็นเสียงให้ได้ยิน เช่น เครื่องเล่นซีดีใช้กับแผ่นซีดี เครื่องเล่น/บันทึกเทปใช้กับเทปเสียง หรืออาจเป็นอุปกรณ์ในการถ่ายทอดสัญญาณเสียงดัง เช่น วิทยุที่รับสัญญาณเสียงจากแหล่งส่งโดยไม่ต้องใช้วัสดุใดๆ ในการนำเสนอเสียง

❖ สื่อการสอนตามลักษณะโครงสร้างของสื่อ

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545) ได้แบ่งประเภทของสื่อ ตามลักษณะโครงสร้างของสื่อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มฮาร์ดแวร์ และกลุ่มซอฟต์แวร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มฮาร์ดแวร์ หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เป็นโลหะและวัสดุเนื้อแข็ง ฮาร์ด ยูทิลิตี้ อุปกรณ์ ตลอดจนชิ้นส่วนประกอบต่างๆ ของเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้ ความหมายของฮาร์ดแวร์ในเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หมายถึง เครื่องกลไกและวงจรอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นตัวเครื่องคอมพิวเตอร์ กล่าวโดยสรุป ฮาร์ดแวร์ประกอบด้วย วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือและอุปกรณ์ รายละเอียดดังนี้

1. วัสดุสิ้นเปลือง หมายถึง วัสดุต่างๆ ที่ได้จากการประยุกต์วิทยาศาสตร์กายภาพเตรียมไว้ใช้ประกอบกับเครื่องมือและอุปกรณ์อื่นเมื่อถูกนำไปใช้แล้ววัสดุบางอย่างก็จะหมดสภาพการเป็นประเภทฮาร์ดแวร์ เพราะมีผลผลิตของการประยุกต์พฤติกรรมศาสตร์เข้ามาเป็นโครงสร้างของวัสดุนั้น กลายเป็นวัสดุสำเร็จพร้อมที่จะนำไปใช้ในกระบวนการแนะนำตามต้องการได้ วัสดุสิ้นเปลืองที่นำมาใช้

มากในกระบวนการแนะนำ ได้แก่ กระจาด หมีก สี แผ่นโปร่งใส สำหรับเขียน และประเภทออบสารไวแสงที่ยังไม่ได้ถ่ายภาพลงไป फिल्म ถ่ายภาพ फिल्मภาพยนตร์ फिल्मพวกไมโครฟอร์มต่างๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ เทปเสียง เทปภาพ ที่ยังไม่ได้บันทึก แผ่นฟลอปปี แผ่นดิสก์แม่เหล็ก แผ่นดิสก์ออปติก สำหรับเครื่องเลเซอร์ดิสก์ เป็นต้น

2. เครื่องมือ หมายถึง เครื่องช่วยเครื่องประกอบในกิจการ แนะนำ เช่น ปากกา ดินสอ มีด คัตเตอร์ เป็นต้น

3. อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องอุปกรณ์หนักต่างๆ ที่เป็นครุภัณฑ์ ตามระเบียบการเงินของราชการไทย เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่อง เทปเสียง เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องบันทึกภาพ (VTR) กล้องวิทยุโทรทัศน์ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

กลุ่มซอฟต์แวร์ เป็นคำที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยที่ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น เป็นวงจรอิเล็กทรอนิกส์ การที่จะสั่ง ให้คอมพิวเตอร์ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นจะต้องมีคำสั่งหรือ โปรแกรมที่เป็นภาษาของเครื่องช่วย จึงจะสั่งเครื่องให้ทำงานตาม ต้องการได้ วิธีการทำโปรแกรมคำสั่งหรือเทคนิคในการจัดทำชุด คำสั่งคอมพิวเตอร์ และผลผลิตที่ได้เป็นโปรแกรมต่างๆ นี้เรียกว่า ซอฟต์แวร์ แต่ในที่นี้ คำว่าซอฟต์แวร์มาใช้ในความหมายกว้างๆ หมายถึง ผลผลิตจากการประยุกต์พฤติกรรมศาสตร์มาใช้ในการ ศึกษาและการแนะนำ ซึ่งได้แก่ ลำดับขั้นตอน ระบบกระบวนการ โปรแกรมและวิธีการเก็บรวบรวม จัดแจง และการเสนอสารสนเทศ ทางการศึกษาและการแนะนำ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น วัสดุสำเร็จรูป กิจกรรมและเกม และวิธีการ

1. วัสดุสำเร็จรูป ได้แก่ วัสดุที่ได้ดำเนินการออกแบบและจัดบรรจุเนื้อหาสาระเป็นระบบเพื่อการศึกษาและการแนะแนวเรียบร้อยแล้ว พร้อมที่จะนำไปใช้ เช่น ฟิล์มภาพยนตร์ที่ถ่ายทำเป็นเรื่องราวเรียบร้อยแล้ว ตำราแบบโปรแกรม แผ่นฟลอปปีดิสก์ โปรแกรมการสอน เป็นต้น

2. กิจกรรมและเกม ได้แก่ การเลียนแบบ สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ และเกมที่จัดเตรียมไว้เพื่อสร้างสถานการณ์การสื่อสาร การตัดสินใจ เสนอประเด็นความคิด หรือเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว เป็นต้น

3. วิธีการ หมายถึง เทคนิควิธีลำดับขั้นตอนและระบบในการรวบรวมหรือเสนอเนื้อหาสาระและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและการแนะแนวในสถานศึกษา

หลักการเลือกสื่อการสอน

ปัจจุบันสื่อการสอนมีหลากหลายประเภท ในการใช้สื่อการสอนผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการเลือก การใช้ การผลิต และการปรับปรุงพัฒนาสื่อที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งยังต้องศึกษาลักษณะและคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิดเพื่อสามารถเลือกใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ซึ่งมีหลักการทั่วไป (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2545) ดังนี้

1. สื่อการสอนจะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
2. จะต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน

4. เนื้อหาและวิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
5. น่าสนใจ ทันสมัย
6. เทคนิคการผลิตดี
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
8. สามารถนำเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี
9. ถ้ามีสื่อการสอนหลายอย่างในเรื่องเดียวกัน ให้พิจารณาว่าสื่อใดเหมาะสมที่สุดที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนได้ดีที่สุด และระยะเวลาสั้นที่สุด

ในการทำงานเดียวกัน โดนัลด์สัน (1983) ได้เสนอหลักในการเลือกสื่อการสอน ไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของวิชา (Session Objectives) เป็นจุดแรกที่จะต้องพิจารณาก่อน เช่น ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไรแล้วเลือกสื่อที่แสดงให้เห็นจุดประสงค์นั้นได้ใกล้เคียงที่สุด
2. ขนาดของกลุ่มผู้เรียน (Group Size) สื่อที่ใช้ต้องมีขนาดเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นได้ชัดเจน
3. ขนาดและลักษณะของห้อง (Size and Shape of Room) ในบางครั้งการเรียนไม่ได้จัดในสถานที่เดิม อาจเปลี่ยนแปลงไปจึงต้องพิจารณาว่าสถานที่ใหม่นั้นเหมาะสมที่จะใช้สื่อที่ต้องการได้หรือไม่
4. ความชอบ (Your Preferences) ของครูผู้สอนแต่ละคน จะมีความชอบในสื่อแต่ละชนิดแตกต่างกัน
5. เนื้อหาวิชา (Session Content) เนื้อหาบางเรื่องอาจแสดงให้เห็นได้ชัดเจน ด้วยภาพที่ง่ายๆ ดังนั้น ในการใช้สื่อจึงควรทบทวนเนื้อหาดูก่อนว่าควรเลือกภาพอย่างไรที่จะอธิบายเนื้อหา นั้นให้เข้าใจได้ดีที่สุด

6. ผู้ช่วยด้านโสตทัศน (Audiovisual Assistance) พิจารณาว่าในสถานศึกษานั้นมีฝ่ายผลิตโสตทัศนอุปกรณ์หรือไม่ ถ้ามีความมีการปรึกษาขอคำแนะนำก่อน เพื่อที่จะได้ช่วยแนะนำการนำเสนอที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้น

7. ค่าใช้จ่าย (Cost) ต้องพิจารณาว่า มีผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อต่างๆ ได้หรือไม่

8. ความสะดวก (Portability) ในบางครั้งอาจมีการนำสื่อไปใช้ในที่ไกลๆ ควรพิจารณาว่ามีความสะดวก เหมาะสม และปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายสื่อเหล่านั้นหรือไม่ ซึ่งต้องระวังในการขนย้ายด้วย

นอกจากนี้ มีเอกสารและงานวิจัยซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมไว้ในอีกหลากหลายประเด็น ได้แก่

อุไรรัตน์ ยามาเรียง (2552) ได้ศึกษา เรื่อง การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดิเกร์ฮูลู มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมและความสมานฉันท์ของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้เพลงพื้นบ้านดิเกร์ฮูลูเป็นสื่อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2550 จำนวน 240 คน ครูผู้สอน จำนวน 12 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์โดยใช้เพลงพื้นบ้านดิเกร์ฮูลู สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 85.70/86.94 ทุกแผน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ หลังเรียนของ

นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ค่านิยมและความสมานฉันท์ โดยใช้เพลงพื้นบ้านดิเกร์ฮูลู สูงกว่า
นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอนทั่วไป อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

คณะผู้วิจัยสถาบันนาคศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี)
(2548) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา
ผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์
หาความจำเป็นที่บ่งชี้ว่าต้องพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ
ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดทำข้อเสนอแนวทางการ
พัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม และจัดทำตัวแบบสำหรับสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบ
การสอนที่มีประสิทธิภาพฯ ผลจากการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะใน
การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรม ในส่วนของปัจจัยขับเคลื่อนภายในสถานศึกษา ซึ่ง
ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา
จะต้องมีภาวะผู้นำ สามารถนำพาการเปลี่ยนแปลง สร้างขวัญกำลังใจ
บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด
สำหรับปัจจัยด้านครู จะต้องมีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีใน
การสอนคุณธรรมจริยธรรม สามารถเลือกใช้วิธีการและเทคนิค
การสอนที่ดีและเหมาะสมที่สุด และสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากร
ของสถานศึกษาและชุมชนที่มีในการจัดการสอน และปัจจัยด้าน
การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้แก่ครู

กรุณา ศรีแสน (2546) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลของการใช้
หนังสือการ์ตูนตัวแบบต่อการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2545 จากผลการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน เลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีคะแนนต่ำ โดยนำคะแนนมาเรียงจากน้อยไปมาก แล้วนำคะแนนมาจับคู่กัน และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย แยกแต่ละคู่ให้อยู่ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน ในการวิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม แผนการจัดประสบการณ์ และหนังสือการ์ตูนตัวแบบแสดงพฤติกรรมจริยธรรม จำนวน 10 เรื่อง กลุ่มทดลองได้รับฟังดู และอ่านหนังสือการ์ตูนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 50 นาที จำนวน 10 ครั้งติดต่อกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ฯลฯ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในทำนองเดียวกัน อนงค์นาค เงินทรัพย์ ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องที่มีเกมประกอบ เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องที่มีเกมประกอบ เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต และเปรียบเทียบทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนก่อนและหลังการอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่องดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า ได้หนังสือการ์ตูนเรื่องที่มีเกมประกอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ป.5 ้วยใสวยมัน ในส่วนของผลการทำแบบทดสอบวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ก่อนและ

หลังการอ่านหนังสือการ์ตูนๆ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยหลังการอ่านนักเรียนมีทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่า ก่อนอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่องดังกล่าว

นอกจากนี้ อังคณา บุญสุวรรณ (2541) ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์จริยธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง พบว่า จาก การวิเคราะห์นิทานที่เกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งได้จัดพิมพ์เป็นลายลักษณ์ อักษรเรียบร้อยแล้ว ณ ศูนย์วัฒนธรรมทั้ง 9 จังหวัด รวมจำนวน 100 เรื่อง สรุปได้ว่า จริยธรรมด้านความกตัญญูทวดเวทที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามประเพณีนิยม ความเสียสละ ความอดุสาหะ ความเมตตา-กรุณา ความใฝ่รู้ ความ รับผิดชอบ ความประหยัด ความมีเหตุผล ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ และการรักษาระเบียบวินัย ตามลำดับ ส่วนจริยธรรมที่พบน้อยที่สุด ได้แก่ จริยธรรมด้านความยุติธรรม

จะเห็นได้ว่า มีการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับสื่อการเรียน การสอนศีลธรรมไว้อย่างกว้างขวางหลากหลาย ซึ่งครูผู้สอนสามารถ ศึกษาเป็นข้อมูล/องค์ความรู้ และนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการ จัดการเรียนการสอน พัฒนาแผนการสอน รวมถึง สื่อและเทคนิควิธีการสอนได้เช่นกัน

บทที่ 3

ผลการสำรวจสื่อการสอนศีลธรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสำรวจและรวบรวมสื่อการสอนศีลธรรมที่ได้ดำเนินการผลิตไว้แล้วจากแหล่งต่างๆ ทั้งใน ส่วนของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอนศีลธรรมของ พระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากช่องทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมถึงการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ ผลิตและการใช้สื่อการสอนศีลธรรม สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
ประเภทสื่อคอมพิวเตอร์		
1. เว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏ- ราชวิทยาลัย รายละเอียด เป็นเว็บไซต์ที่ประกอบด้วย เพลงครูพระสอนศีลธรรม นิทานชาดก การ์ตูนพระเจ้าสิบชาติ (ทศชาติชาดก) มนต์เขมร การ์ตูนคุณค่าแห่งชีวิต (การ์ตูน ธรรมะออนไลน์) ฯลฯ สามารถดาวน์โหลด ชมได้	โครงการพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200	http://www.mbukruphra.org โทร. 02-2828302 ต่อ 250 แฟกซ์ 02-2810294
2. เว็บไซต์พระพุทธศาสนา.com รายละเอียด รวบรวมหลักธรรม พระวินัย โอวาทธรรม พระธรรมเทศนา นิทานธรรม น่าให้คิด จำนวน 86 เรื่อง (เป็นนิทาน ธรรมะลักษณะเรื่องสั้น มีคติสอนใจ อ่านเข้าใจง่าย) เช่น จดหมายก่อนสิ้นใจ รับชอบไม่รับผิด มองเห็นเป็นธรรม คุณฉลาดญาติคุณเฉลียว ยักษ์ทันคน ฯลฯ	วัดราชผาติการาม แขวงวรวิหาร เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	http://www.phrabuddhasasana.com โทร. 086-6177519
3. เว็บไซต์วัดสวนวางดอทคอม รายละเอียด เป็นเว็บไซต์ที่ส่งเสริม ผลิต และพัฒนาสื่อการสอนพระพุทธศาสนา รวมถึงอบรมการผลิตสื่อการสอนเป็น ธรรมทานให้แก่ครูพระและผู้สนใจทั่วไป สื่อการสอนส่วนใหญ่ ประกอบด้วย นิทาน สไลด์ธรรมะ นิทานธรรมะ สื่อหนังกระดาษ เกมพระพุทธศาสนา เกมคุณธรรม เพลง ธรรมะ ซีดีบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อการสอน PowerPoint คาราโอเกะ ธรรมะ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสื่อการสอน ในระดับปฐมวัย-อนุบาล เช่น ธรรมะ ก ไก่ เป็นต้น	วัดสวนวาง ต.แม่enang อ.คูระบุรี จ.พังงา พระอาจารย์บุญนพ สุทรสีโล (นิตาลัย)	http://www.board.watsuanvang.com โทร. 089-5877098

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>4. เว็บไซต์คนดี รายละเอียด กรมการศาสนาเป็นผู้ผลิต ประกอบด้วย เกมคุณธรรม (Ethic Game) เพื่อปลูกฝังและพัฒนาเด็ก โดยนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาสอดแทรก กับความสนุกในการคิด และตัดสินใจ เป็นต้นแบบของเกมคุณธรรมที่ทาง กรมการศาสนาจัดทำขึ้น เพื่อปลูกฝัง พุทธศาสนาให้กับเด็กไทย นำเสนอด้วย ภาพการ์ตูนสีสดใสในรูปแบบแอนิเมชัน เน้นความเป็นไทย เน้นไปที่เยาวชนตั้งแต่ อายุ 6-12 ปี ซึ่งเป็นวัยกำลังเรียนรู้ และ หลงใหลง่าย ถ้าไม่ได้รับการแนะนำ หรือ ปลูกฝังที่ดี โดยเนื้อหาของเกมเข้าใจง่าย สีสันสดใส และต้องใช้ทักษะการตัดสินใจ ในการเล่นเกม แบ่งลำดับขั้นตามความ สามารถ และแบ่งเกมเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนเส้นทางธรรม ตอนสร้างสมาธิให้เกิดสติปัญญา ตอนเข้าป่าหาของกิน ตอนการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน และตอนกระจาย ความศรัทธา สามารถดาวน์โหลดออนไลน์ ได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังมี การ์ตูนธรรมะ ซึ่งสอดแทรกคติสอนใจ อีกด้วย</p>	<p>สำนักพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เลขที่ 666 ถ.บรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ</p>	<p>http://www.khondee.net/game http://www.dra.go.th/games โทร. 02-4228813-14</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>5. ธรรมะเบิกบานใจ (ธรรมะเพื่อวัยใส) รายละเอียด เป็นเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเยาวชนและคนทั่วไป ให้มีมุมมองใหม่ และทัศนคติที่ดีต่อธรรมะว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและไม่ใช่เรื่องน่าเบื่ออีกต่อไป เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก ฟังธรรมออนไลน์ เพลงธรรมะ เกมส่งเสริมเพิ่มคุณธรรม</p>	<p>ธรรมะเบิกบานใจ</p>	<p>http://www.dhammadbergbanjai.com/index.php</p>
<p>6. เว็บไซต์ศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม รายละเอียด เป็นศูนย์รวมหลักสูตรและกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยความร่วมมือระหว่างกรมการศาสนากับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิหลายหน่วยงาน ได้จัดทำหลักสูตรตามความต้องการของหน่วยงาน และมีพระธรรมวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตรง รวมถึงมีเอกสารคู่มือการจัดค่ายคุณธรรม เกมคุณธรรมให้ดาวน์โหลดและฟังธรรมะออนไลน์ได้</p>	<p>ศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม กลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่หลักธรรมกรมการศาสนา</p>	<p>http://ethics-training.in.th</p>
<p>7. เว็บไซต์โหลดดี รายละเอียด เป็นแหล่งรวบรวมใบความรู้ สื่อการเรียนรู้ และคู่มือต่างๆ ในพระพุทธศาสนา PowerPoint สื่อการสอนพุทธประวัติต่างๆ เหมาะสำหรับนักอบรมค่ายคุณธรรม สอนพระพุทธศาสนาเยาวชนทั่วไปสามารถดาวน์โหลดไม่มีค่าใช้จ่าย</p>	<p>-</p>	<p>http://www.loaddee.com</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>8. เว็บไซต์เสถียรธรรมสถาน ชุมชนแห่งศานติ รายละเอียด “ธรรมนิเทศ” เป็นหนึ่งใน หัวข้อรายการธรรมะที่ปรากฏในเว็บไซต์ ประกอบด้วย</p> <p>1) คลิปรายการธรรมะ เป็นบทสัมภาษณ์ ผู้สนใจศึกษาและปฏิบัติธรรม 2) เรื่องเล่าจากสังฆะ เป็นเรื่องเล่า ให้คติธรรมสอนใจ 3) บทเพลงธรรมสวัสดี</p>	<p>เสถียรธรรมสถาน เลขที่ 24/5 หมู่ 8 ซอยวัชรพล ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230</p>	<p>http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935</p>
<p>9. เว็บไซต์ลานธรรมจักร รายละเอียด เป็นแหล่งรวมนิทานและ นิยายธรรมะ นิทานชาดก นิทานเซน ภาพการ์ตูนธรรมะ วีซีดีภาพพุทธประวัติ ทั้งในรูปแบบของนิทานออนไลน์ หนังสือ ธรรมะออนไลน์ (e-Book) ซีดีธรรมะ รวมถึงบทความ กวีธรรม เป็นธรรมทาน ให้เปล่า</p>	<p>ลานธรรมจักร</p>	<p>http://www.dhammadjak.net</p>
<p>10. เว็บไซต์ธรรมะไทยชาดก รายละเอียด แหล่งรวมนิทานธรรมชาดก ที่เลือกสรรมานำเสนอ จำนวน 263 เรื่อง โดยสรุปเนื้อเรื่องมาพอสังเขป ใช้ภาษา ที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและน่าสนใจ พร้อม ภาพประกอบ สดแทรกคติสอนใจ มีทั้ง ในรูปแบบนิทานภาพ และนิทานประกอบ เสียงบรรยาย เช่น เรื่องลิงเจ้าปัญญา ความจริงที่ไม่ควรพูด ประโยชน์ของการ คบมิตร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนิทาน ธรรมะบันเทิง และรวมเพลงธรรมะอีกด้วย</p>	<p>หนังสือนิทานชาดก โดย พระมหาสุนทร สุนทรธมโม มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ- ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วัดธาตุ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000</p>	<p>http://www.dhammathai.org/ chadoknt.php http://www.dhammathai.org/ dhammastory/index.php โทร. 043-222101, 043-320850</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
11. เว็บไซต์ซีดีธรรมะ รายละเอียด ศูนย์รวมซีดีพระธรรมเทศนา ที่ได้รับการอนุญาตให้นำมาเผยแพร่เป็น ธรรมทาน รวมถึงนิยายธรรมะ ผู้สนใจ สามารถทำสำเนาแผ่นที่สนใจเพื่อนำไป ศึกษาด้วยขั้นตอนง่ายๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	ศูนย์เว็บซีดีธรรมะ 47 ซ.รามคำแหง 60/3 ถ.รามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กทม. 10240	http://www.CDdhamma.net http://www.CDdhamma.info
12. เว็บไซต์ธรรมะมีเดีย รายละเอียด “ธรรมะมีเดีย สื่อการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา” เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวม หนังสือสื่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธ- ศาสนา ในระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่ ป.1-ม.6 รวมถึงนิทานและบทความธรรมะ มีทั้งให้ ดาวน์โหลดได้ไม่เสียค่าใช้จ่ายและ จัดจำหน่าย	ชมรมสื่อการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา 23/2 ม.7 ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120	http://www.dhammamedia.org/index.php โทร. 02-8312278, 085-3473005 แฟกซ์ 02-8311786
13. เว็บไซต์กัลยาณมิตร รายละเอียด แหล่งรวมนิทานชาดก นิทานธรรมะ นิทานคุณธรรม นิทาน ภาษาอังกฤษ วิทยานิทาน และการ์ตูน สุภาษิต มีภาพประกอบสีสันสดใส น่าสนใจ พร้อมสรุปข้อคิดจากนิทาน ท้ายเรื่อง นอกจากนี้ ยังมีสื่อธรรมะอื่นๆ เช่น หนังสือธรรมะ เทป/MP 3 ให้ดาวน์โหลดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	เว็บไซต์เครือข่าย วัดพระธรรมกาย	http://www.kalyanamitra.org

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>14. เว็บไซต์โรงเรียนทอสี รายละเอียด เว็บไซต์รวบรวมหนังสือ ธรรมเทศนาและซีดีธรรมะ มีทั้งพิมพ์ แจกเป็นธรรมทานแก่ผู้ที่สนใจศึกษา ธรรมะและดาวน์โหลดได้โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย</p>	<p>งานธรรมะ/กองทุน ธรรมะ โรงเรียนทอสี 1023/46 ซอยปรีดี- พนมยงค์ 41 ถ.สุขุมวิท 71 คลองตันเหนือ วัฒนา กรุงเทพฯ 10110</p>	<p>http://www.thawasischool.com/dhamma-book/article_342/year_2011 http://www.thawasischool.com/dhamma-book.html http://www.panyaprateep.org โทร. 02-7133674, 02-7130260-1 แฟกซ์ 02-3917433</p>
<p>15. เว็บไซต์ธรรมะเดลิเวอรี รายละเอียด รายการ “ธรรมะเดลิเวอรี ส่งถึงที่” ซึ่งถึงใจ ธรรมะแบบง่ายๆ ธรรมะเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ธรรมะเป็นเรื่อง สนุก” รวบรวมวิดีโอคลิป รายการ หลวงพี่มาแล้ว และรายการชุมชน นิมนต์ยิ้ม (ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ไทยทีวีสีช่อง 3), รายการแห่งไหน่งพญุกภัย และบัลลังก์คนดี ทาง ททบ. 5 ฯลฯ</p>	<p>ธรรมะเดลิเวอรี</p>	<p>http://www.dhammadelivery.com โทร. 086-5353721, 085-8054638 แฟกซ์ 02-9129488</p>
<p>16. เว็บไซต์ฟังธรรมดอทคอม รายละเอียด ศูนย์รวมไฟล์ดาวน์โหลด เพื่อการเผยแผ่ธรรมะ รวบรวมสื่อธรรมะ บันเทิงที่ง่ายต่อการศึกษา เช่น นิยาย การ์ตูน คลิปวีดีโอ นิทานชาดก คลังเสียงธรรมจากพระอริยเจ้า เสียง อ่านหนังสือนิยาย การฝึกสติ เรื่องเล่า กฎแห่งกรรม นิทานอีสป นิทานพื้นบ้าน</p>	<p>ฟังธรรมดอทคอม</p>	<p>http://www.fungdham.com/index.html</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
17. เว็บไซต์ธรรมดา <u>รายละเอียด</u> ธรรมะบรรยายจาก หลวงพ่อบุญราโมทย์ ปาโมชโช ที่แบ่งเป็น หมวดหมู่ต่างๆ เพื่อถ่ายทอดการศึกษา พร้อมเปิดให้ดาวน์โหลดซีดีธรรมะ	ธรรมดาดอทเน็ต	http://www.dhammada.net
18. เว็บไซต์พระธรรมสิงหบุราจารย์ <u>รายละเอียด</u> เป็นการแนะนำ สถานปฏิบัติธรรมของวัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี รวมถึงการเผยแพร่ธรรม- บรรยาย วิดีโอ หนังสือธรรมต่างๆ ที่แสดงโดยพระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่ोजรัญ จิตธัมโม)	หลวงพ่ोजรัญ จิตธัมโม จ.สิงห์บุรี	http://www.jarun.org
19. เว็บไซต์ดังตฤณ <u>รายละเอียด</u> เว็บไซต์ดังตฤณ “อักษรที่ อาสาเป็นบันไดเลื่อน พาคุณเคลื่อนจาก พื้นหญ้าแห่งมายา สู่มัจจุราภิมัจจุและ สติที่สมบูรณ์” เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวม ผลงานเขียนของ ดังตฤณ มีเสียงอ่าน หนังสือธรรมะออนไลน์ นิตยสารธรรมะ ออนไลน์รายสัปดาห์ เพลงพุทธคุณ ฯลฯ	ผลงานดังตฤณ	http://www.dungtrin.com
20. เว็บไซต์นิตยสารธรรมะใกล้ตัว <u>รายละเอียด</u> “ธรรมะใกล้ตัว” (dharma at hand) นิตยสารออนไลน์ ธรรมะ สำหรับคนยุคใหม่ที่อยู่ใกล้แค่เอื้อม ประกอบด้วยคอลัมน์ นิทานธรรมะ เรื่องสั้นอิงธรรมะ ห้องการ์ตูน สามารถ ดาวน์โหลดอ่านได้ไม่เสียค่าใช้จ่าย	นิตยสารธรรมะใกล้ตัว	http://www.dharmamag.com

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
21. เว็บไซต์ 84000 พระธรรมชั้น รายละเอียด แหล่งรวมพระไตรปิฎก 45 เล่ม พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก รวมถึงชาดกต่างๆ พระพุทธรูปประวัติ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ พุทธศาสนาจากพระโอษฐ์ แก่นธรรมใน พระพุทธศาสนา ฯลฯ	เว็บไซต์ 84000 พระธรรมชั้น	http://www.84000.org
22. เว็บไซต์ลานธรรม รายละเอียด เว็บไซต์กัลยาณมิตรทางธรรม ผ่านเว็บบอร์ดที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ รวบรวมหนังสือและซีดีธรรมที่น่าสนใจ ให้เปล่าเป็นธรรมทาน ทั้งยังมีห้องสมุด ธรรมะซึ่งรวบรวมบทความและหนังสือ ที่คัดมาเผยแพร่อีกมากมาย	เว็บบอร์ดลานธรรม	http://www.lamdham.net
23. เว็บบอร์ดธรรมจักร รายละเอียด เป็นเว็บบอร์ดที่ประกอบด้วย ห้องสนทนาธรรมทั่วไป ห้องแนะนำ วิธีการฝึกสมาธิ สติ การรักษาศีล นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งรวมหนังสือ ธรรมะ นิทาน การ์ตูนธรรมะ นิทาน ชาดก บทความและซีดีธรรมะ กวีธรรม แจกเป็นธรรมทาน	เว็บบอร์ดธรรมจักร	http://www.dhammajak.net/board
24. เว็บบอร์ดลานพระพุทธรักษา รายละเอียด เป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราว ของพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน พระไตรปิฎกฉบับปฏิบัติ พุทธประวัติ ทศชาติชาดก พระเอตทัคคะ การปฏิบัติกรรมฐาน มงคล 38 มีหนังสือ และซีดีธรรมะแจกเป็นธรรมทานด้วย	เว็บบอร์ดลาน พระพุทธรักษา	http://www.larnbuddhism.com/webboard

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>25. เว็บไซต์ทำดีดอทเน็ต <u>รายละเอียด</u> เว็บไซต์ธรรมะบริการ ซึ่งมีรูปแบบที่น่าสนใจ ประกอบด้วยหัวข้อธรรมะแบ่งปัน (แจกหนังสือธรรมะ ซีดี ดีวีดีธรรมะ) ธรรมะดาวนิโหลด (เสียงธรรมะ นิทานเซน วิดีโอธรรมะ e-Book) ธรรมะทอล์ก ธรรมะอินเทรนด์ (ความเรียงธรรมะสาระ นิทานธรรมะ หรรษา ชาดก) ธรรมะเอนเตอร์เทนเมนท์ (มิวสิควิดีโอธรรมะ เสียงอ่านหนังสือ ธรรมะ เกมหลักธรรมนำสมาธิ) รวมถึงมี วัตดออนไลน์ (วัดบนเว็บไซต์) และห้องสมุดธรรมะสำหรับผู้สนใจเข้าชม นอกจากนี้ ยังมีสื่อสร้างสรรค์ด้านธรรมะในรูปแบบน่ารักและสบายๆ ของท่านพระมหาวุฒิชัย (ว.วชิรเมธี) รวมถึงห้องสมุดธรรมะ ค่ายพุทธบุตรทำดี รวมคำสอนของท่าน พุทธทาสภิกขุ เป็นต้น</p>	ทำดีดอทเน็ต	http://www.tamdee.net
<p>26. เว็บไซต์บ้านธัมมะ <u>รายละเอียด</u> มุลนิธิศึกษาและเผยแผร์ พระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเผยแผร์พระธรรมตามแนวพระไตรปิฎกทางเว็บไซต์เป็น ธรรมบรณการ ทำหน้าที่เป็นสื่อหนึ่ง สำหรับการศึกษและเผยแผร์พระธรรมตามแนวพระไตรปิฎกให้กับบุคคลทั่วไป</p>	มุลนิธิศึกษาและเผยแผร์ พระพุทธศาสนา	http://www.dhammadhome.com

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
27. เว็บไซต์ชมรมกัลยาณธรรม รายละเอียด แหล่งรวมสื่อธรรมะ เช่น พระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ คลิปรายการบ้านอัมมะ รวมถึงมีธรรมะ รายเดือนแจกเป็นธรรมทาน และ กิจกรรมทางธรรมต่างๆ เช่น บอร์ด กระดานสนทนาธรรม ธรรมเตือนใจ	ชมรมกัลยาณธรรม	http://www.kanlayanatam.com
28. เว็บไซต์ค่ายวัยใสดอทคอม รายละเอียด เป็นเว็บไซต์ธรรมะสำหรับ วัยใส มีกิจกรรมดีๆ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม พร้อมข้อมูลสาระด้านธรรมะ แบบเบาๆ ที่มีประโยชน์และเพิ่มพูน สติปัญญาให้อ่านกัน	ค่ายวัยใส.คอม	http://www.kaiwaisai.com
29. เว็บไซต์ประตูสูัธรรม รายละเอียด แหล่งรวบรวมข้อมูลและ ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น หมวดหลักๆ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา และปกิณกะ สะดวกต่อการใช้ประโยชน์	ประตูสูัธรรม	http://www.dharma-gateway.com
30. เว็บไซต์วัดเกาะดอทคอม รายละเอียด เป็นเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ ข่าว สารานุกรมและเผยแพร่หลักธรรม คำสอนในพระพุทธศาสนา รวมทั้ง บทความธรรมะ นานาสาระธรรม นิตาน ธรรมะบันเทิง เสียงเพลงธรรมะ วิดีโอคลิป	วัดเกาะวาลุการาม ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000	http://www.watkoh.com โทร. 054-323426, 054-217528

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>31. เว็บไซต์ Thaigoodview รายละเอียด รวมนิทานคุณธรรม ภาษาอังกฤษ (Fables) สอดแทรก คติสอนใจ นำเสนอเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งมีคำแปลเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ในเนื้อเรื่องอธิบาย และมีคำสอนทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย</p>	<p>ครูเบญจมาศ อยู่เชื้อ โรงเรียนศรีนคร อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุโขทัย เขต 2</p>	<p>http://www.thaigoodview.com</p>
<p>32. เว็บไซต์เด็กอิงก๊อตคอม รายละเอียด แหล่งรวบรวมนิทานคุณธรรม สอนใจภาษาอังกฤษ เช่น เรื่อง Father & Donkey, Four Friends, Finger Tips ได้ข้อคิดสอนใจ พร้อมการฝึกภาษาอังกฤษ</p>	<p>เด็กอิงก๊อตคอม</p>	<p>http://www.dek-eng.com</p>
<p>33. เว็บไซต์ 96 ธรรมคือแรงใจ รายละเอียด เว็บไซต์รวมเรื่องราวนิทาน ธรรมะ เรื่องสั้นของท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม และเรื่อง เล่านิทานเซนโดยมีการสอดแทรกแง่คิด คติสอนใจท้ายเรื่อง รวมถึงห้องสมุด ธรรมะ (สาระธรรมคลังแห่งปัญญา) พุทธภาษิตจากพระโอษฐ์ ฯลฯ</p>	<p>ธรรมสภา</p>	<p>http://www.96rangjai.com/zen</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>34. เว็บไซต์ครูกุลนิษฐ์ รายละเอียด บทเรียนผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต การดำเนินงานคุณธรรม ประกอบด้วยบทเรียน 1) โครงการนิทาน คุณธรรม 2) การรู้จักแอนิเมชันและ โปรแกรม 3) การทำการ์ตูนนิทาน คุณธรรม พร้อมตัวอย่างนิทานคุณธรรม ภาพการ์ตูนแอนิเมชันน่ารักสดใส ใช้เสียงเด็กพากย์ทำให้เรื่องดูน่าติดตาม ยิ่งขึ้น เช่น เรื่องความพยายามของแป้ง นะโมกลับใจ หมู่บ้านชุมชนสามัคคี ตอนพลังมด ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีคำแนะนำ การใช้สื่อการสอน พร้อมแบบทดสอบ ก่อนและหลังเรียนเพื่ออำนวยความสะดวก ให้แก่ครูผู้สอนด้วย</p>	<p>ครูกุลนิษฐ์ วงศ์แก้ว กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและ เทคโนโลยี โรงเรียนวัดจันทร์- ประดิษฐาราม กรุงเทพฯ</p>	<p>http://www.krukulanit.com/ homepage.html</p>
<p>35. เว็บไซต์พระเครื่องตั้มศรีวิชัย รายละเอียด เว็บไซต์รวบรวมนิทาน สอนใจ นิทานคุณธรรม เรื่องสั้น และ พุทธศาสนสุภาษิต บทความ ข้อคิด ธรรมะดีๆ</p>	<p>ชมรมพระเครื่อง ตั้มศรีวิชัย</p>	<p>http://www.tumsrivichai.com</p>
<p>36. เว็บไซต์ชมรมพุทธศาสตร์สากล รายละเอียด เว็บไซต์ของชมรมพุทธ- ศาสตร์สากล ซึ่งดำเนินโครงการฟื้นฟู ศีลธรรมโลก ที่มุ่งสร้างเยาวชนต้นแบบ ด้านศีลธรรมหรือ เด็กดี V-Star ให้กับ สังคม โดยมีวัดพระธรรมกาย และ มูลนิธิธรรมกายเป็นผู้สนับสนุนโครงการ นอกจากนี้ในเว็บไซต์ยังเป็นแหล่งรวบรวม สื่อนวัตกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ละครฟื้นฟูศีลธรรมโลก</p>	<p>ชมรมพุทธศาสตร์สากล</p>	<p>http://www.kru.in.th</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
37. เว็บไซต์ templatefreedownload รายละเอียด เป็นแหล่งรวมเว็บไซต์ที่สามารถดาวน์โหลดได้ไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งโปรแกรมต่างๆ สื่อการสอน สื่อการเรียนรู้ สื่อการสอนพระพุทธศาสนา ในรูปของบทเรียนคอมพิวเตอร์และ PowerPoint	-	http://www.templatefreedownload.com
38. เว็บไซต์นิทานคุณธรรมสำหรับเด็ก รายละเอียด รวมนิทานคุณธรรมสำหรับเด็ก พร้อมคติสอนใจ จัดทำโดยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เช่น เรื่องกาตัวดำกับหงส์ขาว พระราชา กับคนหาเงิน ฯลฯ	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) 174 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ	http://prathom.swu.ac.th/fable/fable.html โทร. 02-2584242, 02-6623180-87 แฟกซ์ 02-6623188
39. เว็บไซต์นิทานคุณธรรม รายละเอียด รวบรวมนิทานคุณธรรม โดยผู้จัดทำได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของเรื่องและคติธรรมที่ได้รับรวมถึงตัวอย่างกิจกรรมสั้นๆ ที่ต่อยอดจากการอ่านนิทานเรื่องนั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก	นายเอนก สุวรรณบัณฑิต	http://gotoknow.org/blog/nitankunnatham
40. เว็บไซต์นิทานชาดก (สื่อสีขาว) รายละเอียด แหล่งรวมนิทานชาดก นิทานคุณธรรม นิทานสำหรับเด็ก พร้อมข้อคิดสอนใจ โดยสมาคมผู้บริโภคนิสิตสีขาว เช่น เรื่องยอดหญิงกตัญญู ลิงเจ้าปัญญา ฯลฯ	สมาคมผู้บริโภคนิสิตสีขาว	http://นิทานชาดก.whitemedia.org

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>41. เว็บไซต์คลังเอกสารสาธารณะ รายละเอียด เว็บไซต์คลังเอกสารสาธารณะ แบ่งเป็นหมวดหมู่่ง่ายต่อการค้นหา ในส่วนของหมวดศาสนา ประกอบด้วย พระธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ ของ ศาสนาพุทธจะมีวิดีโอโครงการนสื่อ คุณธรรม เพลงธรรมนำเยาวชนให้ได้ ดาวนโหลดไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึง พจนานุกรมธรรมจากท่านปัญญา นันทะภิกขุ ข้อคิดคติธรรมต่างๆ</p>	<p>-</p>	<p>http://www.openbase.in.th/ taxonomy/term</p>
<p>42. เว็บไซต์ศูนย์คุณธรรม รายละเอียด “ศูนย์คุณธรรม” เว็บไซต์ รวบรวมรายงานการวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม หนังสือส่งเสริมคุณธรรม มีห้องสมุดดิจิทัล (e-Book) นิตยสาร คุณธรรม นิตานส่งเสริมคุณธรรม รวมถึง มีวิดีโอและเพลงส่งเสริมคุณธรรมให้ ผู้สนใจดาวนโหลดได้ นอกจากนี้ยังมี ฐานข้อมูลห้องสมุดฐานข้อมูลการฝึกอบรม คุณธรรม และฐานข้อมูลงานวิจัย ให้บริการอีกด้วย</p>	<p>ศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาพลังแผ่นดิน เชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและ พัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เลขที่ 69/16-17 อาคารวิทยาลัย การจัดการ ม.มหิดล ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ</p>	<p>http://www.moralcenter.or.th โทร. 02-6449900 แฟกซ์ 02-6444901-3</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>43. เว็บไซต์อุทุมมธรรม รายละเอียด แหล่งรวมสื่อการสอน ศีลธรรม ทั้งนิทาน บทเพลงธรรมะ ข้อคิด คติธรรม กิจกรรมอบรมธรรมะให้เยาวชน ในรูปแบบวิดีโอ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร ทั้งยังรวมเทคนิคการสอนศีลธรรมแก่เด็ก และเยาวชน และเกมธรรมะที่ผู้จัดทำ ระบุรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ อุปกรณ์ วิธีการเล่น กติกา และแนวทาง สรุปคุณธรรมไว้อย่างชัดเจน ง่ายแก่ การใช้ประโยชน์</p>	<p>พระครูอุทุมมธรรมวาที</p>	<p>http://www.udomtam.com http://tamdee.udomtam.com โทร. 081-9915894</p>
<p>44. เว็บไซต์นิทานธรรมะ พระอาจารย์สมรัก ญาณธีโร รายละเอียด แหล่งรวมนิทานชาดก 500 ชาติ หนังสือเสียงนิทานชาดก ธรรมบรรยาย พุทธภาษิต กวีบทธรรม นิทานธรรมะออนไลน์ดาวน์โหลดฟังได้ โดยพระอาจารย์สมรัก ญาณธีโร นอกจากนี้ยังมีหนังสือธรรมะแจกเป็น ธรรมทาน</p>	<p>พระอาจารย์สมรัก ญาณธีโร วัดพินิจ ต.จารพัด อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์</p>	<p>http://www.phrasomrak.com โทร. 086-2602702</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>45. เว็บไซต์ ยพสท. BSYTH รายละเอียด รวบรวมสื่อการศึกษาทาง พระพุทธศาสนา ทั้งในรูปแบบของเรื่อง เล่า นิทาน วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง สื่อบรรยาย ภาพปริศนาธรรม แอนิเมชัน ฟังธรรมะออนไลน์ รวมถึงจุลสารและ วารสารที่สามารถดาวน์โหลดได้ไม่มี ค่าใช้จ่าย เช่น จุลสารยุวพุทธสงฆ์สัมพันธ์ พุทธประวัติฉบับเด็ก ทั้งภาษาไทยและ อังกฤษ สื่อภาพธรรมะปริศนาธรรม แบบเซน เรียนรู้ธรรมะผ่านเรื่องเล่า นิทานชาดกสำหรับเด็ก วิดีทัศน์เพื่อ การศึกษาพระพุทธศาสนา ฯลฯ</p>	<p>ศูนย์ยุวพุทธสงฆ์ ประเทศไทย 199 ซอยวังเดิม 7 (หลังวัดอรุณฯ) ถ.อรุณอมรินทร์ แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ</p>	<p>http://www.bsyth.com โทร. 086-0624342, 087-828-4195</p>
<p>46. เว็บไซต์ “เสียงธรรมะออนไลน์” รายละเอียด เว็บไซต์นานาสาระเสียง ธรรมะฟังสบายๆ ในรูปแบบ MP 3 รวบรวมเสียงอ่านหนังสือธรรมะ เช่น นิทานธรรมะเรื่องพระเจ้า 30 ชาติ เสียงธรรมจากครูบาอาจารย์ เสียง สวดมนต์ เพลงธรรมะ ฯลฯ สามารถ ดาวน์โหลดฟังออนไลน์ได้</p>	<p>-</p>	<p>http://sites.google.com/ site/fangthrrm</p>
<p>47. เว็บไซต์ัจธรรมแห่งชีวิต Truth of Life รายละเอียด เว็บไซต์รวมหนังสือและ นิทานธรรมะ นิทานชาดก การ์ตูนธรรมะ ภาพการ์ตูนกฎแห่งกรรม นิทานเซน เสียงธรรมบรรยายในรูปแบบวีดิทัศน์และ MP 3 เสียงอ่านพระไตรปิฎก นอกจากนี้ ยังมีห้องสนทนาธรรมทั่วไป</p>	<p>-</p>	<p>http://truthoflife.fix.gs/ index.php</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
48. เว็บไซต์ลานพุทธศาสนา รายละเอียด แหล่งรวมนิทานชาดก มงคล 38 ธรรมะกับชีวิต พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน พระเจ้าสิบชาติ กฎแห่งกรรม คติธรรมสอนใจ ฯลฯ เผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไป	-	http://www.larnbuddhism.com/buddha/story.html
49. เว็บไซต์ budkm รายละเอียด รวมหนังสือนิทานธรรมะ บทความสารคดีและหนังสือธรรมะ เพลงธรรม บทสวดมนต์ พุทธศาสนสุภาษิต วิดีโอธรรมะ ดาวน์โหลดได้โดยไม่มี ค่าใช้จ่าย	ศูนย์เผยแพร่พระพุทธ- ศาสนา สำนักงานพระพุทธ- ศาสนาแห่งชาติ	http://budkm.onab.go.th/index.php
50. เว็บไซต์หลวงพี่ รายละเอียด เว็บไซต์ดาวน์โหลด สื่อธรรมะหลากหลายประเภททั้งเพลง วิดีโอ PowerPoint และสื่ออื่นๆ อีกมากมาย ทั้งรูปแบบการ์ตูนธรรมะ หนังสือคติธรรม เสียงอ่านหนังสือธรรมะ ธรรมบรรยาย ทศชาติชาดก ฯลฯ	ศูนย์เผยแพร่พุทธธรรม วัดประชานิยม อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์	http://luangpee.net
51. เว็บไซต์ธาตุพนม รายละเอียด เว็บไซต์เกี่ยวกับพระธาตุพนม และยังเป็นแหล่งรวบรวมนิทานชาดก พุทธประวัติ คติธรรมและธรรมะน่ารู้ อีกด้วย	-	http://www.thatphanom.com

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
52. เว็บไซต์ธรรมะวาไรตี้ดอทคอม รายละเอียด เป็นเว็บไซต์รวมนิทานชาดก ธรรมะน่ารู้ พระไตรปิฎก วิดีโอธรรมะ ฟังธรรมออนไลน์ เพลงธรรมะ ธรรมนิยาย ภาพธรรมะต่างๆ สามารถ ดาวน์โหลดได้ไม่เสียค่าใช้จ่าย	-	http://www.dhammavariety.com
53. เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม writer knowledge รายละเอียด เว็บไซต์รวมนิทานชาดก พร้อมเรื่องย่อ สอดแทรกข้อคิดคติสอนใจ และแบ่งเป็นตอนๆ ทำให้เรื่องกระชับ อ่านง่ายน่าสนใจ	-	http://writer.dek-d.com/Writer/story/view
54. เว็บไซต์รวมนิทานชาดก รายละเอียด รวมนิทานชาดก นิทาน สอนใจ นิทานคุณธรรม นิทานธรรมะ ในรูปแบบแอนิเมชันทั้งภาพและเสียง เช่น อัจฉิ่งชาดก หญิงเจ้าปัญญา สุนัขจิ้งจอกกับนกกระสา มหาบัณฑิต ผู้หยั่งรู้ เป็นต้น	-	http://flash-mini.com/fable/4/นิทานชาดก.html
55. เว็บไซต์พุทธธรรมดอทคอม รายละเอียด แหล่งรวมหนังสือนิทานชาดก พร้อมข้อคิดสอนใจ ธรรมะออนไลน์ ทั้งการ์ตูนและบทความธรรมะ ข้อคิดธรรมะ ธรรมะรายวัน ฯลฯ	-	www.พุทธธรรม.com/buddhism

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
56. เว็บไซต์สุขใจ รายละเอียด ประกอบด้วย สื่อนิทาน สอนใจ ทั้งนิทานเซน นิทานธรรม นิทาน คติธรรมหลากหลายศาสนา สอดแทรก คติสอนใจ	-	http://www.sookjai.com
57. เว็บไซต์ตามรอยพระพุทธบาท รายละเอียด เว็บไซต์ธรรมะออนไลน์ ซึ่งแบ่งหมวดหมู่เป็นห้องต่างๆ ได้แก่ ห้องอ่านหนังสือธรรมะ ห้องฟังเทศน์ ฟังธรรม ห้องชมวิดีโอธรรมะ ห้องสนทนา ธรรม ห้องธรรมสำหรับเด็ก นอกจากนี้ ยังมีคลิปวิดีโอการ์ตูนพุทธประวัติ การ์ตูน ธรรมะ และบทเพลง คติธรรมสำหรับเด็ก ให้ดาวน์โหลดได้	-	http://www.tamroiphraubuddhabat.com
58. เว็บไซต์ธรรมะพีเดีย รายละเอียด ธรรมะพีเดีย เว็บไซต์เพื่อ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ธรรมะออนไลน์ ที่สามารถดาวน์โหลดรับฟังธรรมะ บรรยาย อ่านหนังสือธรรมะออนไลน์ พระไตรปิฎก ทศชาติชาดก	มูลนิธิธรรมทาน กุศลจิต	http://www.thammapedia.com
59. เว็บไซต์คุณครู รายละเอียด แหล่งรวมสื่อการเรียน การสอนธรรมะ ทั้งแผนการสอน สื่อ การเรียนการสอน ใบบางความรู้เกี่ยวกับ ธรรมะ นิทานชาดก นิทานบันเทิงธรรม ฟังธรรมในรูปแบบเสียงและภาพ หนังสือ ธรรมะมากมายให้ดาวน์โหลดในรูปแบบ MP 3	-	www.forum.koonkroo.info

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
60. เว็บไซต์สื่อธรรมะอิสระ รายละเอียด “สื่อธรรมะอิสระ ธรรมะ ฟังง่ายคลายทุกข์” เว็บไซต์ธรรมะออนไลน์ รวมคลิปธรรมะที่น่าสนใจ หลักธรรม คำสอน ฟังธรรมออนไลน์ นิทานชาดก ต่างๆ	-	http://www. freedomdham.com
61. เว็บไซต์ “ธรรมสภา” รายละเอียด เว็บไซต์แหล่งรวมหนังสือ ธรรมะและผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับธรรมสภา มีทั้งจัดจำหน่ายและให้บริการดาวน์โหลด ได้ฟรี เช่น e-Book ฉลาดล้ำด้วยธรรมะ สไตส์หลวงตาปัญญา เทศนาพบพระ พบธรรม ฯลฯ	1/4-5, 2-14 ถ.บรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170	http://www.thammasapa.com โทร. 02-4411535 แฟกซ์ 02-4411980
62. เว็บไซต์กรมการศาสนา รายละเอียด รวมหนังสือเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาแบ่งเป็นหมวดต่างๆ เช่น วารสารสายตรงศาสนา หมวด ศาสนพิธีในพระราชพิธี หมวดผลงาน วิจัยด้านศาสนา หมวดคู่มือการปฏิบัติงาน หมวดเอกสารเผยแพร่ ฯลฯ ดาวน์โหลด ได้ไม่เสียค่าใช้จ่าย	กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ธนาลงกรณ์ทาวเวอร์ ชั้น 15-16 เลขที่ 666 ถ.บรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700	http://www.dra.go.th/ emedialbooklist http://www.dra.go.th/ emedialbooklist โทร. 02-4228771-8818 แฟกซ์ 02-4228777

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
ประเภทสื่อวัสดุ (สิ่งพิมพ์)		
63. Moral Magazine รายละเอียด วารสารรายเดือนของ ศูนย์คุณธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นสื่อเผยแพร่การดำเนินงานและ กิจกรรมของศูนย์คุณธรรม รวมถึง เผยแพร่ข่าวสารและแนวคิดในการ ป้องกัน ปันฟูและแก้ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และเป็นสื่อในการส่งเสริม จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม	ศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาพลังแผ่นดิน เชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและ พัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) เลขที่ 69/16-17 อาคารวิทยาลัย การจัดการ ม.มหิตล ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ	http://www.moralcenter.or.th โทร. 02-6449900 แฟกซ์ 02-6444901-3
64. หนังสือดีที่วัดพระราม 9 กาญจนานิกะ รายละเอียด หนังสือดีที่วัดพระราม 9 กาญจนานิกะ โดย ปิยโสภณ พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิฑูโร) มีจัดจำหน่ายในราคาถูกลงเพื่อสมทบ กองทุนปลูกรากแก้ว ศาสนทายาท เช่น เรื่องเล่นที่ผ้าชีรี๊ว อภัยทาน-รักบริสุทธิ์ พุทธวิธีคลายเครียด ศาสนาน้ำนม ฯลฯ	วัดพระราม 9 กาญจนานิกะ 999 ซอย 19 ถ.พระราม 9 กรุงเทพฯ	http://www.rama9temple.com http://www.piyasophon.org โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
65. นิตยสารธรรมสวัสดิ์ รายละเอียด “ธรรมสวัสดิ์” นิตยสาร รายเดือน เป็นธรรมทานให้เปล่า โดยเสถียรธรรมสถานเป็นผู้จัดพิมพ์ ประกอบด้วย บทความธรรมะ บทสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่สนใจศึกษา ธรรมะ ฯลฯ ตลอดจนข้อคิดคติธรรม สอนใจ	เสถียรธรรมสถาน เลขที่ 24/5 หมู่ 8 ซอยวัชรพล ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
66. คอลัมน์มองนอกดูใน รายละเอียด คอลัมน์ประจำหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก ทุกวันพุธ	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
67. คอลัมน์ชีวิตรื่นรมย์ รายละเอียด คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ ไทยโพสต์	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
68. คอลัมน์ธรรมสวัสดิ์ รายละเอียด คอลัมน์ประจำหนังสือ สยามรัฐ ทุกวันศุกร์ที่ 2 ของเดือน	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
69. คอลัมน์ Family's Issue และ คอลัมน์ Life's Advice รายละเอียด คอลัมน์ Family's Issue ในนิตยสาร Secret และ คอลัมน์ Life's Advice ในนิตยสาร Lisa	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
ประเภทสื่อวิทยุโทรทัศน์		
70. DMC (Dhamma Media Channel) รายละเอียด DMC ช่องรายการธรรมะ คือ ทีวีช่องคุณธรรม สื่อสีขาวที่นำธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเผยแผ่ไปทั่วโลก ออกอากาศ ผ่านดาวเทียมตลอด 24 ชั่วโมง นำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัย เข้าใจง่าย สามารถรับชมทั้งถ่ายทอดสดและรายการย้อนหลังได้ นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดสด รายการทางสถานีวิทยุ FM และยังมีนิทานชาดก การ์ตูน ละคร วิดีโอ เรื่องสั้นและเพลงธรรมะในเว็บไซต์ด้วย	วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี	http://www.dmc.tv/index.php http://www.dmc.tv/pages/about/radio-station.html โทร. 02-8311000, 02-5240257-63
71. รายการธรรมสวัสดิ์ รายละเอียด ธรรมสวัสดิ์ ออกอากาศทุกวัน เวลา 05.00 น. ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. (MCOT 1)	เสถียรธรรมสถาน เลขที่ 24/5 หมู่ 8 ซอยวัชรพล ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
72. รายการนี้แหละชีวิต <u>รายละเอียด</u> ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 09.00 น. ช่อง TNN 2	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
73. รายการบ้านนี้มีอะไร รายละเอียด ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 18.00-18.30 น. ช่อง TNN 2	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
74. รายการพลังใจ รายละเอียด ออกอากาศทาง H-Plus Channel ทุกวันอาทิตย์ เวลา 18.00-19.30 น.	เสถียรธรรมสถาน	http://www.sdsweb.org โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935
75. ที่วีธรรมะดี แชนแนล รายละเอียด ที่วีธรรมะดี แชนแนล (D Channel) เป็นสถานีพระพุทธศาสนา 24 ชั่วโมง	มูลนิธิรวมใจเผยแผ่ ธรรมะ	http://truemusic2.truelife.com/home/player/player__livetv.php
76. ที่วีช่องพระพุทธศาสนา (TBC Thai Buddhist Channel) รายละเอียด เป็นรายการโทรทัศน์ส่งเสริม พระพุทธศาสนา ออกอากาศ 24 ชม.	-	http://www.maxnettv.tv/module__tvonline/include__play__tvonline.php
77. รายการพุทธปัญญาภิรมย์ รายละเอียด ออกอากาศทุกเช้าวันเสาร์ เวลา 6.45 น. ทางช่อง TNN 24 เป็นรายการธรรมะที่ได้เชิญพระ มาบรรยายธรรม และถามตอบปัญหาธรรมะ	TNN 24	http://www.tnnthailand.com

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
78. รายการทำวัตรเช้ากับ seven รายละเอียด ออกอากาศทุกวัน ระหว่างเวลา 5.30-6.00 น. ทางช่อง TNN 24	TNN 24	http://www.tnnthailand.com
79. รายการ “หลวงพี่มาแล้ว” รายละเอียด “หลวงพี่มาแล้ว” รายการของ พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ติดตามชมได้ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 11.30 น. ทางช่อง 3 รายการดีๆ ธรรมะบรรณา อุดมไปด้วยปัญญา พบกับธรรมะที่ดูง่าย เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีเรื่องอะไร ก็ต้องนิมนต์ หลวงพี่มาแล้ว... มาวิไลซ์ชนกัน เป็นรายการที่ถึงละคร จบในตอน เดินเรื่องไม่ซับซ้อนด้วย ตัวละครหลักเพียง 5-6 คน และชมวดท้ายตอนด้วยสรุปคำสอนจาก พระมหาสมปองฯ เหมาะกับทุกเพศทุกวัย	ไทยทีวีสีช่อง 3 อสมท. เลขที่ 3199 อาคาร มาลินนท์ทาวเวอร์ ถ.พระราม 4 แขวงคลองตัน เขตคลองเตย กรุงเทพฯ 10110	http://www.thaitv3.com โทร. 02-2043333, 02-2623333 แฟกซ์ 02-2041384

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>80. รายการ “ชุมชนนิมนต์เยี่ยม” รายละเอียด ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 18.00 น.-18.30 น. การ์ตูนแอนิเมชัน อารมณ์ดีมีธรรมะ มีคาแรคเตอร์หลัก เป็น 3 เณร-พระ เจ้าปัญญา โดยที่ บุคลิกลักษณะของพระพยอม ได้พัฒนา มาเป็น “หลวงพี่พ้อเพียง - เทศน์คมคาย ทะลุถึงหัวใจ” อายุ 20 พรรษา และ ท่าน ว.วชิรเมธี เป็น “เณรธีร์ - เณร ผู้อ่อนน้อม ใช้ปัญญาแก้ปัญหา” อายุ 12 พรรษา ส่วนพระมหาสมปอง เป็น “เณรบัน - เณรน้อยจอมป่วน ถึงจะ กวนแต่ช่วยได้” อายุ 8 พรรษา นำเสนอ ในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน 3 มิติ ทันสมัย สนุกสนาน วัตถุประสงค์ของรายการเพื่อ ร่วมเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธ- ศาสนาให้กับเด็กและเยาวชน ในรูปแบบ ที่ทันสมัยทันสมัย เข้าถึงเยาวชนและก่อให้เกิด เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทาง ที่ดีอย่างเป็นรูปธรรม</p>	<p>ไทยทีวีสีช่อง 3 อสมท.</p>	<p>http://www.thaitv3.com โทร. 02-2043333, 02-2623333 แฟกซ์ 02-2041384</p>
<p>81. รายการ “ละครบันเทิงกรรม” รายละเอียด ละครสั้นจบในตอน เป็น ละครส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แฝงข้อคิด คติธรรม ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 14.30 น. ทางช่อง 3</p>	<p>ไทยทีวีสีช่อง 3 อสมท.</p>	<p>http://www.thaitv3.com โทร. 02-2043333, 02-2623333 แฟกซ์ 02-2041384</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
82. รายการ “ละครตัดทางปล่อยวัด” รายละเอียด ละครธรรมะแนวใหม่ของ หลวงพ่อด่านแก่งคุดคู้วัดจอมป่วน เนื้อหาเป็นเรื่องราวปัญหาของคน หลากหลายที่ต้องมาพึ่งธรรมะจาก หลวงพ่อด่านและสามเณร โดยมี 5 เด็กวัด เหล่าวัยรุ่นในบุคลิกที่แตกต่างกันออกไป มาเป็นกำลังเสริมคอยรับคำสั่งจาก หลวงพ่อด่านให้มาช่วยกันแก้ปัญหา ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 15.30 น. ทางช่อง 3	ไทยทีวีสีช่อง 3 อสมท.	http://www.thaitv3.com โทร. 02-2043333, 02-2623333 แฟกซ์ 02-2041384
83. รายการคิดไม่ออกบอกลองพิน้ำฝน รายละเอียด ออกอากาศทางช่อง ททบ. 5 ทุกวัน เวลาประมาณ 2.45 น.	สถานีวิทยุและโทรทัศน์ กองทัพบก ช่อง 5 210 ถ.พหลโยธิน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400	http://www.tv5.co.th http://www.watpailom.org
84. รายการบ้านธรรมะ รายละเอียด ออกอากาศทางช่อง สทท. 11 ทุกวัน เวลาประมาณ 3.45 น.	สถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เลขที่ 236 ถ.วิภาวดีรังสิต เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400	http://nbttv.prd.go.th/ home.php โทร. 02-2752053
85. รายการมหัศจรรย์แห่งปัญญา รายละเอียด ออกอากาศทาง ช่อง สทท.11 วันอาทิตย์ เวลา 8.30-9.00 น. และ WBTV วันเสาร์ เวลา 6.30-7.00 น.	วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก 999 ซอย 19 ถ.พระราม 9 กรุงเทพฯ	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
86. รายการแผ่นดินธรรม รายละเอียด ออกอากาศทางช่อง 5 วัน อาทิตย์ เวลา 6.20-6.45 น. และ WBTV วันอาทิตย์ เวลา 7.00-7.25 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123
87. รายการ WISDOM รายละเอียด ออกอากาศทางช่อง TGN วันจันทร์ เวลา 17.05-17.30 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123
88. รายการธรรมมาภิบาล รายละเอียด ออกอากาศทาง WBTV และ DLTV วันอาทิตย์ เวลา 13.30-13.55 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123
89. รายการธรรมะร่วมสมัย รายละเอียด ออกอากาศทาง WBTV และ DLTV วันจันทร์ เวลา 7.30-7.55 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123
90. รายการวัยธรรม รายละเอียด ออกอากาศทาง MANGO CH วันเสาร์เวลา 17.05-17.30 น. และ ทาง TNN 2 วันเสาร์ เวลา 6.30-6.55 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123
91. รายการสารคดีสมเด็จพระสังฆราช รายละเอียด ออกอากาศทาง TNN 2 วันเสาร์ เวลา 6.00-6.25 น.	วัดพระราม 9 กาญจนนาภิเษก	http://www.rama9temple.com โทร. 02-3185926-7 แฟกซ์ 02-3191123

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
<p>92. รายการวิทยุสาวิกา รายละเอียด รายการวิทยุสี่เพื่อชีวิตที่ งดงามและเป็นอิสระ ออกอากาศทุกวัน เสาร์-อาทิตย์ เวลา 9.00-10.00 น. ทางสถานีวิทยุ มก. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ บางเขน (เป็นแม่ข่ายหลัก) - ภาคกลาง บางเขน AM 1107 KHz - ภาคใต้ สงขลา AM 1269 KHz - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น AM 1314 KHz, สถานีวิทยุชุมชน ขอนแก่น FM 104.75 KHz, สถานีวิทยุ ชุมชน คลื่นไทยท่า FM 95.25 KHz - สวพ. 91 ช่วง SOS ทุกวันอาทิตย์ FM 91.0 MHz เวลา 10.15 น.</p>	<p>เสถียรธรรมสถาน เลขที่ 24/5 หมู่ 8 ซอยวัชรพล ถ.รามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230</p>	<p>http://radio.ku.ac.th http://www.sdsweb.org (ถ่ายทอดสด) โทร. 02-5191119, 02-5106697 แฟกซ์ 02-5194633, 02-9455935</p>
<p>93. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ว.พ.ช.) FM 104.25 MHz รายละเอียด สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ออกอากาศทาง FM 104.25 MHz</p>	<p>อาคารวิทยุพุทธ- ศาสนาแห่งชาติ พุทธมณฑล (สาย 4) ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม</p>	<p>http://www.thaibudradio.com โทร. 02-4414586, 02-4414512 02-4415139</p>
<p>94. สถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน คลื่น FM 103.25 MHz หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน รายละเอียด สถานีวิทยุเสียงธรรมเพื่อ ประชาชน ออกอากาศทุกวัน ตลอด 24 ชม. นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายทุกภาค ทั่วประเทศอีก 102 สถานี</p>	-	<p>http://www.luangta.com</p>

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
95. วิทยุชุมชนเสียงธรรมลำปาง FM 106.75 MHz รายละเอียด วิทยุชุมชนเสียงธรรมลำปาง ออกอากาศทาง FM 106.75 MHz เป็น วิทยุธรรมะของวัดเกาะวาลุการาม จ.ลำปาง	วัดเกาะวาลุการาม ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง 52000	http://www.watkoh.com โทร. 054-323426, 054-217528
96. วิทยุธรรมะออนไลน์ โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	-	http://www.mbuonline.mbu.ac.th/mbuonline/index.php?op=radio
97. วิทยุธรรมะออนไลน์ โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย	-	http://www.mcu.ac.th/site/mag03_2.php
98. สถานีวิทยุธรรมมงคล คลื่น FM 92.75 MHz รายละเอียด สถานีวิทยุธรรมมงคล คลื่น FM 92.75 MHz โดย หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร ออกอากาศ ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 05.30-24.00 น.	วัดธรรมมงคล สุขุมวิท 101 ซอยปทุมณวิถึ แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ	http://www.dhammastation.com โทร. 02-7413988, 02-7418867
99. วิทยุธรรมจากศาลาพระราชศรีธธา พระราชพิพัฒนนาทร (ถาวร จิตตภาวิโร) วัดปทุมวนาราม	วัดปทุมวนาราม กรุงเทพฯ	http://tv2495.com/index1.html

รายการ/รายละเอียด	แหล่งที่มา	เว็บไซต์ โทรศัพท์/โทรสาร
100. สถานีวิทยุพระพุทธศาสนาจังหวัด เชียงใหม่ คลื่น FM 96 MHz รายละเอียด ออกอากาศทุกวันตั้งแต่ เวลา 05.00-22.00 น. เป็นสถานีวิทยุ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ถ่ายทอดสัญญาณ วิทยุออนไลน์ ทางฝ่ายรายการได้นิมนต์ พระภิกษุสงฆ์-พระสังฆาธิการเป็น วิทยากรดำเนินรายการของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่	-	http://www.dharmaradioonline.org/radio_plan.php
101. รายการวิทยุธรรมะออนไลน์ รายละเอียด รายการวิทยุธรรมะออนไลน์ ออกอากาศทุกวัน เวลา 21.00-22.00 น. ทาง FM 104.25 MHz	ศูนย์พิทักษ์ พระพุทธศาสนา แห่งประเทศไทย	http://www.bpct.org
102. สถานีวิทยุวัดชลประทาน รายละเอียด ออกอากาศทางคลื่นวิทยุ FM 104.75 MHz ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 4.00-22.00 น.	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	http://www.watchol.or.th โทร. 02-5845356
ประเภทสื่ออุปกรณ์ (ของจริง)		
103. โครงการรักษัปรำภักษ์ชีวิต ซึ่งมูลนิธิ พระอาจารย์มิตซูโอะ คเวสโก ได้จัดสรร พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นสถานปฏิบัติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้าง ศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ ทั้งยังเป็น แหล่งเรียนรู้ และพัฒนาคนให้มีจิตใจดีมี คุณธรรม และสร้างสังคมให้เข้มแข็ง	มูลนิธิพระอาจารย์ มิตซูโอะ คเวสโก	http://www.praajahn-mitsuo.org/projects

นอกจากการสำรวจและรวบรวมสื่อการสอนศีลธรรมที่ได้ดำเนินการผลิตไว้แล้วจากแหล่งต่างๆ ในการศึกษาคั้งนี้ยังได้มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนศีลธรรม อาทิเช่น สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนและสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วัดชลประทานรังสฤษฎ์ วัดพระรามเก้ากาญจนาภิเษก บริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น สรุปสาระโดยสังเขปได้ดังนี้

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่ผลิตสื่อการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นวิชาสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในส่วนของสายสังคมศาสตร์ จะเน้นที่ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และประวัติศาสตร์มากกว่าด้านศาสนา จึงทำให้มีสื่อการเรียนการสอนด้านศาสนาและศีลธรรมจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ได้จัดทำโครงการประกวดบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทุกสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร ซึ่งการจัดทำโครงการดังกล่าวทำให้ได้มาซึ่งบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พุทธประวัติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้น

สำหรับวัดชลประทานรังสฤษฎ์นั้นมีการผลิตสื่อการสอนศีลธรรม โดยนำเนื้อหาสาระของนิทานธรรมะและนิทานชาดกมา

ถ่ายทอดในรูปแบบของหนังกระดาษให้โรงเรียนที่สนใจสามารถหยิบยืมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และจัดอบรมสอนการทำหนังกระดาษและนิทานธรรมะแก่วัดและโรงเรียนที่สนใจเผยแพร่เป็นธรรมทานโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ส่วนวัดพระรามเก้ากาญจนาภิเษกมีการจัดทำห้องสมุดหนังสือธรรมะขึ้นภายในวัดให้บริการแก่ผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนพุทธศาสนิกชนที่เข้าไปทำบุญ รวบรวมทั้งหนังสือพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ นิทานชาดก ในรูปของหนังสือและซีดี มีทั้งจำหน่ายและแจกเป็นธรรมทาน

นอกจากนี้ในภาคเอกชน เช่น บริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน) ก็ได้ให้ความสำคัญกับการผลิตรายการที่สอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ในรายการต่างๆ ของทางบริษัท ทั้งที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์ วิทยุ และเว็บไซต์ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. (โมเดิร์นไนน์) ซึ่งเป็นธุรกิจหลักที่สำคัญของบริษัท ดำเนินงานด้านผลิตรายการ ออกอากาศ และควบคุมการออกอากาศ โดยแพร่ภาพออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง ภายใต้แนวคิดสังคมอุดมปัญญา หรือ Knowledge - base Society บนพื้นฐาน “ความบันเทิงบนสาระ (Edutainment)” ซึ่งในปี 2552 บริษัทฯ ได้รับฟังรายการ โดยมีสัดส่วนรายการดังนี้ ประเภทข่าว ร้อยละ 36.62 ประเภทสาระและความรู้ ร้อยละ 21.38 ประเภทบันเทิง ร้อยละ 33.39 ประเภทกีฬา ร้อยละ 5.68 และประเภทส่งเสริมรายการและบริการสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 2.92 และประเภทรายการวิทยุของทางบริษัทฯ มีคลื่น AM 1494 “คลื่นความรู้คู่คุณธรรม” สถานีวิทยุฯ ต้นแบบซึ่งมีสัดส่วนรายการครบถ้วนทั้งบันเทิง ข่าวสาร และความรู้ อยู่คู่สังคมไทยมายาวนานกว่า 50 ปี เนื้อหาสาระรายการประเภท

ความรู้ เน้นส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม เป็นต้น

ในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการสนับสนุนส่งเสริมและจัดการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญา พุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง จากภารกิจดังกล่าว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้มีการพัฒนาเว็บไซต์ รวมถึงการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ซีดีแจกจ่ายเผยแผ่เป็นธรรมทานแก่ผู้สนใจทั่วไป โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วย บทความธรรมะ หนังสือธรรมะ หลักธรรมคำสั่งสอน พุทธประวัติ พระไตรปิฎกฉบับเสียงอ่าน ประมวลคำสอน ฯลฯ ซึ่งสามารถเข้าไปดาวน์โหลดในเว็บไซต์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้

โดยสรุปแล้วจากการศึกษา สํารวจและรวบรวมสื่อการสอน ศิลธรรมที่ได้ดำเนินการผลิตไว้แล้วจากแหล่งต่างๆ ทั้งในส่วนของครู ในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอนศิลปธรรมของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากช่องทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน ศิลธรรม ในภาพรวมพบว่า สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ที่เผยแผ่ อยู่ในปัจจุบันนั้นมาจากช่องทางสื่อคอมพิวเตอร์และสื่อวิทยุโทรทัศน์ เป็นส่วนใหญ่ ประมาณกว่า 90 เปอร์เซ็นต์จากข้อมูลที่สำรวจในช่วงระยะเวลาที่กำหนด (ดังตารางประกอบ) ซึ่งมีข้อดีที่ผู้ใช้สามารถเข้า

ถึงข้อมูลได้โดยง่าย อย่างทั่วถึงและใช้ประโยชน์ได้ทันที รวมถึงมีภาพและเสียงประกอบที่สามารถสื่อความหมายตรงให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายกว่าตัวหนังสือ ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยหรืออาจไม่มีค่าใช้จ่ายเลยในการเข้าถึง และรับ-ส่งข้อมูลดังกล่าว

ตารางสรุปผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสื่อการสอนศีลธรรม

ประเภทของสื่อ	จำนวน (รายการ)	คิดเป็น %
สื่อคอมพิวเตอร์ (เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ)	62	60.19
สื่อวิทยุ-โทรทัศน์	33	32.04
สื่อวัสดุ (สิ่งพิมพ์) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร	7	6.80
สื่ออุปกรณ์ (ของจริง)	1	0.97
รวม	103	100

แต่อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลที่ง่ายและสะดวกเกินไป ก็มีข้อพึงระวังในการใช้ประโยชน์ข้อมูลนั้น กล่าวคือ ผู้ใช้ประโยชน์ควรคำนึงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลและเนื้อหาสาระว่ามีความน่าเชื่อถือถูกต้อง ทันสมัยหรือไม่อย่างไรด้วยก่อนนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป ในส่วนของช่องทางการเผยแพร่ผ่านทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ยังมีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.)

ควบคุมดูแลอยู่ แต่ในส่วนช่องทางคอมพิวเตอร์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ การควบคุมดูแลอยู่นอกเหนืออำนาจของคณะกรรมการชุดนี้ จึงควรมีการกั้นกรองข้อมูลโดยรอบคอบของผู้ใช้ ก่อนนำมาอ้างอิงใช้ประโยชน์ต่อไป

ในส่วนของนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมของครู ในโรงเรียนนั้น แม้ว่าจากการสำรวจพบในสัดส่วนที่น้อยมาก และเผยแพร่ในรูปแบบของเว็บไซต์เป็นส่วนใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติเชื่อว่า ครูผู้สอนมีการผลิตและจัดทำเพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน อยู่เป็นประจำ แต่เนื่องจากครูผู้สอนอาจขาดโอกาสและช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเผยแพร่สื่ออื่นๆ จึงทำให้สื่อที่ครูผลิตถูกใช้ ประโยชน์อยู่ในวงแคบ ทั้งๆ ที่นวัตกรรมที่ครูผู้สอนได้ผลิตและพัฒนาเป็นสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่ครูผู้สอน ได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม ปรับปรุงแก้ไข และอาจมีการทดลองใช้กับ นักเรียนในชั้นเรียนของตนมาบ้างแล้ว ซึ่งหากครูได้มีช่องทางและโอกาสในการเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนศีลธรรมเหล่านั้นสู่เพื่อนครูและผู้สนใจทั่วไปเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งยังเป็น การประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนของครู ได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ยังอาจมีการพัฒนาต่อยอดความคิดในการจัดทำสื่อให้มีพัฒนาการและมีประสิทธิภาพต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสำรวจและรวบรวมสื่อการสอนศิลปะธรรมที่ได้ดำเนินการผลิตไว้แล้วจากแหล่งต่างๆ ทั้งในส่วนของครูในสถานศึกษานวัตกรรมและสื่อการสอนศิลปะธรรมของพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากช่องทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปะธรรมที่เผยแพร่ในระยะเวลาที่ทำการสำรวจข้อมูล (ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2553-มิถุนายน 2554) รวม 103 รายการ โดยรวมพบว่าเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ของสื่อจะนำเอาพุทธประวัติ พระธรรมคำสั่งสอน นิทานชาดก พระไตรปิฎก พุทธธรรม พุทธพจน์ ฯลฯ มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ ทั้งหนังสือนิทาน หนังสือกระดาษ ภาพยนตร์ ซีดีรอม วีดีทัศน์ ฯลฯ ในช่องทางที่หลากหลายทั้งวิทยุ โทรทัศน์ สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และจากการศึกษาในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าช่องทางการเผยแพร่สื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ สื่อวิทยุโทรทัศน์และสื่อคอมพิวเตอร์ รวม 2 ช่องทางประมาณกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจาก

ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่ายอย่างทั่วถึง สะดวกรวดเร็วต่อการใช้งาน รวมถึงมีภาพและเสียงประกอบที่สามารถสื่อความหมายตรงให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่ายกว่าตัวหนังสือ และไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้งานหรืออาจมีน้อยมาก แต่มีข้อพึงระวังในเรื่องของความถูกต้อง น่าเชื่อถือของเนื้อหาสาระ ว่าไม่บิดเบือนไปจากพุทธธรรมคำสอนที่แท้จริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความทันสมัยของข้อมูล ผู้ใช้จึงควรตรวจสอบกลั่นกรองอย่างรอบคอบก่อนการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ในส่วนของนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมของครูในโรงเรียนนั้น จากการสำรวจถือว่าพบในสัดส่วนที่น้อยมาก และเผยแพร่ในรูปแบบของเว็บไซต์เป็นส่วนใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติเชื่อว่าครูผู้สอนได้มีการผลิตและจัดทำเพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ แต่ครูผู้สอนอาจขาดโอกาสและช่องทางในเผยแพร่สื่อเหล่านั้นๆ จึงทำให้สื่อที่ครูผลิตถูกใช้ประโยชน์อยู่ในวงแคบ ทั้งๆ ที่นวัตกรรมที่ครูผู้สอนได้ผลิตและพัฒนาเป็นสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม ปรับปรุงแก้ไข และอาจมีการทดลองใช้กับนักเรียนในชั้นเรียนของตนมาบ้างแล้ว ซึ่งหากครูได้รับโอกาสในการเผยแพร่สื่อการสอนเหล่านั้นสู่เพื่อนครูด้วยกัน ก็จะเป็นการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหาสื่อการสอนของครูได้อีกทางหนึ่งด้วย

โดยสรุปจากการศึกษาสำรวจและรวบรวมสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าปริมาณการผลิตสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมในปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการของครูผู้สอนและนักเรียน รวมถึงปัญหาด้านการตรวจสอบคุณภาพของสื่อที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระ เช่น พระสงฆ์ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธ-

ศาสนา เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพราะปัญหาความบกพร่องในด้านคุณธรรมศีลธรรมของคนในสังคม ปัจจุบันนับเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน ดังปรากฏเป็น ความแตกแยก ปัญหาอาชญากรรมให้เห็นอยู่ในขณะนี้ ท่ามกลาง กระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคสังคมไร้พรมแดน ที่ส่งผล ให้เกิดวิกฤตทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั่วทุกประเทศในโลกไม่เว้นแม้ประเทศไทย ดังนั้น การสร้างคนในสังคมให้มีคุณธรรมศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็น่าจะบรรเทาเบาบางลงได้บ้าง

ทุกภาคส่วนจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุน ให้คนไทยยึดถือคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคม คุณธรรมนำความรู้ นอกเหนือจากการบรรจุวิชาศีลธรรม จริยธรรม พระพุทธศาสนาลงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรเร่งสนับสนุนให้เกิดการผลิตพัฒนา การใช้ การต่อยอด ขยายผล สื่อการเรียนการสอนศีลธรรมและ พระพุทธศาสนาให้ขยายไปในวงกว้างมากขึ้น รวมถึงขอความร่วมมือ จากภาคสื่อสารมวลชน ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ให้ เข้ามามีส่วนร่วมเผยแพร่สื่อดีมีคุณภาพสู่สังคมให้มากขึ้นด้วยและ จากผลการศึกษาลำรวจครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะระดับนโยบายและ หน่วยปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีระบบตรวจสอบความถูกต้องและกลั่นกรองเนื้อหาสาระของสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมที่จะดำเนินการเผยแพร่สู่สาธารณะจากหน่วยงานกลางที่เกี่ยวข้อง ก่อนทำการเผยแพร่เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ออนไลน์ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อป้องกันการบิดเบือนเนื้อหาสาระจากพระธรรมคำสอนที่แท้จริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา แม้ว่าในช่องทางเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์อาจมีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ควบคุมดูแลอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระด้านศีลธรรมเป็นเรื่องเฉพาะทาง จึงควรให้มีคณะกรรมการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตรวจสอบด้วย

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมถึงสถานีโทรทัศน์และวิทยุต่างๆ ควรส่งเสริม สนับสนุนในการผลิต พัฒนาและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนศีลธรรมให้มากกว่าปัจจุบัน โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและเชี่ยวชาญในเรื่องเนื้อหาโดยตรง เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของสื่อที่จะผลิต และขยายช่องทางการเผยแพร่สื่อต้นแบบนั้นไปยังผู้ใช้ประโยชน์ให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการผลิตและพัฒนาสื่อศีลธรรมให้มากขึ้นด้วย เนื่องจาก

ในการผลิตสื่อศิลปกรรมบางประเภทจำเป็นต้องใช้งบประมาณมาก อาศัยความชำนาญและผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่มีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาสาระธรรมและเทคนิควิธีการ จึงควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งจากภาครัฐและเอกชนให้มากขึ้น

3. ขอความร่วมมือภาคสื่อสารมวลชน เช่น สถานีโทรทัศน์และวิทยุ ในการกำหนดช่วงเวลาออกอากาศรายการ/สารคดีส่งเสริมศิลปกรรม คุณธรรมจริยธรรมและรายการธรรมะต่างๆ ในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้กว้างขวางมากขึ้น บางรายการออกอากาศในช่วงเวลาดึกเกินไป ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อของผู้ชมทั่วไปส่วนใหญ่เป็นช่วงหัวค่ำ (Prime Time) และส่วนใหญ่นิยมดูละครและรายการหลังข่าว ดังนั้น ทางสถานีโทรทัศน์จึงควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อจูงใจให้ผู้ผลิตรายการต่างๆ สอดแทรกเนื้อหาสาระด้านคุณธรรมจริยธรรมในรายการทั้งสาระและบันเทิงต่างๆ ที่ผลิตและออกอากาศให้มากขึ้น เนื่องจากช่องทางการเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุเป็นช่องทางที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงได้สะดวกรวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายน้อย จึงได้รับความนิยมสูง หากได้รับความร่วมมือในการผลิตรายการที่สอดแทรกสาระธรรมและความบันเทิงได้อย่างสร้างสรรค์ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

4. รัฐควรกระตุ้นให้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่างๆ มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมศิลปกรรมในสังคมให้มากขึ้น เช่น การเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ (คอลัมน์) สอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรมลงในสื่อเหล่านั้น เพราะสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพงเกินไป ผู้บริโภคสื่อ

บางคนนิยมเสพความสุขกับตัวอักษรมากกว่าการฟังวิทยุหรือการดูโทรทัศน์ รัฐจึงควรสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ที่ดีมีคุณภาพ เช่น การยกย่องให้รางวัลสื่อดี สื่อต้นแบบ สื่อสีขาว เป็นต้น

5. สถานศึกษาและต้นสังกัดควรส่งเสริม/สนับสนุนให้ครูผู้สอนที่สามารถผลิตและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนศิลปะธรรมได้ด้วยตนเอง มีโอกาสและช่องทางในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนสื่อการสอนกับครูผู้สอนในสถานศึกษาอื่นได้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และทรัพยากรในการจัดหาสื่อและนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ โดยอาจนำสื่อการสอนเหล่านั้นเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของสถานศึกษา จดหมายข่าว เป็นต้น แต่ทั้งนี้ควรผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองของคณะกรรมการระดับสถานศึกษาก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ

6. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรส่งเสริม/สนับสนุนให้พระและวัด ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตสื่อการสอนศิลปะธรรมให้มากขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีภูมิความรู้และประสบการณ์ในเนื้อหาสาระธรรมและหลักธรรมเป็นอย่างดี ดังนั้น สาระที่จะนำมาถ่ายทอดจึงมีความน่าเชื่อถือว่าจะไม่บิดเบือนไปจากพระธรรมคำสั่งสอนที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตามให้ดูน่าสนใจ เข้าใจง่ายและไม่น่าเบื่อเป็นเรื่องยากสำหรับพระสงฆ์พอสมควร แม้ว่าพระสงฆ์จะมีพื้นความรู้ทางธรรมอยู่ แต่การร้อยเรียงถ่ายทอดเป็นเรื่องของเทคนิควิธีการ ซึ่งต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการผลิตสื่อและการนำเสนอ ดังนั้น

นอกจากการส่งเสริม/สนับสนุนให้พระและวัดได้ทำหน้าที่ผลิตสื่อเองแล้ว ควรมีการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มพูนทักษะในการผลิตสื่อ รวมถึงเทคนิควิธีการนำเสนอต่างๆ ให้แก่พระสงฆ์และวัด เพื่อให้สามารถผลิตและพัฒนาสื่อการสอน ศีลธรรมให้ดูน่าสนใจ เข้าใจง่าย สามารถทำให้ผู้ชม/ผู้อ่านจดจำได้นานจนเกิดเป็นจิตสำนึกและความตระหนักในคุณงามความดี และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติดีในท้ายที่สุด

บรรณานุกรม

- กรุณา ศรีแสน. (2546). ผลของการใช้หนังสือการ์ตูนตัวแบบต่อการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์). วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.
- คณะผู้วิจัยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี). (2548). รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). “ระบบสื่อการสอน” ในเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนุมลहरณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร : หลักพิมพ์.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2545). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : บั๊ค พอยท์.

- เป็รื่อง กุมุท. (2525). **การวิจัยสื่อและนวัตกรรมการสอน.** กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระมหาปัญญา แล่นปิว. (2553). **การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). **เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร.
- อนงค์นาค เงินทรัพย์. (2545). **การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องที่มีเกมประกอบ เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อังคณา บุญสุวรรณ. (2541). **การวิเคราะห์จริยธรรมในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุไรรัตน์ ยามาเรียง. (2552). **การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการใช้ซีดีเพลงพื้นบ้านดิเกิร์ฮูลู.** เอกสารนำเสนอ ในการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 19 ประจำปี 2552.

อำนาจ ชูสุวรรณ. (2551). **สื่อการศึกษาและการบริหารจัดการ**.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกพิมพ์ไทย จำกัด.

Dale, Edgar. (1969). **Audio-Visual Materials of Instruction**.
Chicago : University of Chicago Press. p. 107.

Donaldson, Les. (1983). **Human Resource Development :
The New Trainer.s Guide**. Addison-Wesley
Publishing Company.

Robert E. de Kieffer. (1965). **Audio-Visual Instruction**.
New York : The Center for Applied Research in
Education, Inc.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษชงทอง จันทรางศุ	เลขาธิการสภาการศึกษา
นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางโสมณา ตาแก้ว	ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย ด้านพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา

คณะผู้พิจารณารายงาน

นายพนม ศรศิลป์	รองผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
นางรสนา วิทยา	รักษาการผู้อำนวยการ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
นางโสมณา ตาแก้ว	ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย ด้านพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา
นางพิศมัย แผงนุเคราะห์	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการพิเศษ

ผู้สังเคราะห์ เรียบเรียงและจัดทำรายงาน

นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการ
------------------------	--------------------------

ผู้พิมพ์ต้นฉบับและประสานงานการจัดพิมพ์

นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการ
------------------------	--------------------------

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้วโปรดมอบให้ผู้อื่น
นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป